

**PLAN UKLJUČIVANJA
ZAINTERESIRANIH STRANA
(PUZS)**

za

**Pravednu tranziciju u odabranim regijama
uglja u Bosni i Hercegovini**

NACRT

Oktobar 2024.

SADRŽAJ

1	UVOD	6
1.1	Opis projekta i kontekst.....	6
1.2	Svrha Plana uključivanja zainteresiranih strana	8
1.3	Obim i struktura Plana uključivanja zainteresiranih strana	9
2	REGULATORNI OKVIR.....	9
2.1	Okolišni i društveni standard Svjetske banke o uključivanju zainteresiranih strana i objavljivanju informacija (ODS10)	9
2.2	Propisi i zahtjevi na nivou BiH/FBiH.....	11
3	SAŽETAK PRETHODNIH AKTIVNOSTI UKLJUČIVANJA ZAINTERESIRANIH STRANA 17	
4	IDENTIFIKACIJA I ANALIZA ZAINTERESIRANIH STRANA.....	18
4.1	Uvod	18
4.2	Identifikacija i mapiranje zainteresiranih strana.....	19
4.3	Ugroženi/ranjivi pojedinci i grupe.....	21
4.4	Sažetak potreba za uključivanjem zainteresiranih strana i analiza njihovih interesa i utjecaja 23	
4.5	Proširivanje liste zainteresiranih strana	27
5	PROGRAM UKLJUČIVANJA ZAINTERESIRANIH STRANA	28
5.1	Principi uključivanja zainteresiranih strana.....	28
5.2	Svrha i vremenski raspored uključivanja zainteresiranih strana.....	28
5.3	Objavljivanje informacija	28
5.4	Planirane aktivnosti uključivanja zainteresiranih strana.....	34
5.5	Predložena strategija za uključivanje stavova ranjivih grupa.....	42
5.6	Strategija za uključivanje ranjivih grupa	43
5.7	Vremenski okvir	43
5.8	Analiza komentara.....	43
5.9	Buduće faze Projekta	43
5.10	Konsultacije o Planu uključivanja zainteresiranih strana	44
6	RESURSI I INSTITUCIONALNE ODGOVORNOSTI ZA IMPLEMENTACIJU PLANA UKLJUČIVANJA ZAINTERESIRANIH STRANA	45
6.1	Uloge i odgovornosti	45
6.2	Planirani budžet	47
7	MEHANIZAM ZA ŽALBE.....	49
7.1	Podnošenje žalbi.....	50

7.2	Vođenje postupka žalbi	50
7.3	Izveštavanje o žalbama i povratnim informacijama korisnika	51
7.4	Dnevnik žalbi.....	51
7.5	Kanali za prijem žalbi.....	52
7.6	Praćenje i izveštavanje o žalbama	52
7.7	Sistem SB za rješavanje žalbi	53
7.8	Žalba u domaćem zakonodavstvu.....	53
8	MONITORING I IZVJEŠTAVANJE.....	55
8.1	Izveštaji o monitoringu.....	55
8.2	Učešće zainteresiranih strana u aktivnostima monitoringa.....	57
8.3	Povratno izveštavanje grupa zainteresiranih strana.....	57
	PRILOG 1: OBRAZAC ZA ŽALBE U OKVIRU PROJEKTA	59
	PRILOG 2: DNEVNIK UKLJUČIVANJA ZAINTERESIRANIH STRANA.....	61

LISTA SKRAĆENICA

BiH	Bosna i Hercegovina
COŽ	Centralni odbor za žalbe
OCD	Organizacija civilnog društva
CORŽ	Centralni odbor za rješavanje žalbi
PUO	Procjena utjecaja na okoliš
OiD	Okolišni i društveni
ODO	Okolišni i društveni okvir
ODS	Okolišni i društveni standardi
PODO	Plan okolišnih i društvenih obaveza
OODU	Okvir za okolišno i društveno upravljanje
PUOD	Plan upravljanja okolišem i društvom
EPBiH	JP Elektroprivreda Bosne i Hercegovine d.d. - Sarajevo
FBiH	Federacija Bosne i Hercegovine
FMERI	Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije
MVTEO	Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH
MŽ	Mehanizam za žalbe
SRŽ	Služba za rješavanje žalbi
OŽ	Odbor za žalbe
PUR	Procedure za upravljanje radnom snagom
LORŽ	Lokalni odbori za rješavanje žalbi
MiE	Monitoring i evaluacija
OZS	Ostale zainteresirane strane
OU	Osobe pod utjecajem projekta
SIP	Subjekt koji implementira projekt
PIU	Jedinica za implementaciju projekta
TKP	Tijelo za koordinaciju projekta
LULRP	Plan korištenja zemljišta i obnove sredstava za život (Land Use and Livelihood Restoration Plan)
LULRF	Okvir za korištenje zemljišta i obnovu sredstava za život (Land Use and Livelihood Restoration Framework)
SIZ/SU	Seksualno iskorištavanje i zlostavljanje/ seksualno uznemiravanje
DUZS	Dnevnik uključivanja zainteresiranih strana
PUZS	Plan uključivanja zainteresiranih strana
RG	Ranjive grupe

SB Svjetska banka

Lista definicija pojmova korištenih u dokumentu

KONSULTACIJE	Proces razmjene informacija i dobivanje povratnih informacija i/ili savjeta od zainteresiranih strana i uzimanje u obzir tih stavova prilikom donošenja odluka o projektu i/ili postavljanja ciljeva i definiranja strategija.
OKOLIŠNI I DRUŠTVENI STANDARDI	Deset okolišnih i društvenih standarda (ODS) utvrđuje zahtjeve koji se primjenjuju na sva nova finansiranja investicijskih projekata SB koja SB i zajmoprimcu omogućavaju upravljanje okolišnim i društvenim rizicima projekata.
OU	„Osoba pod utjecajem projekta“ je bilo koja osoba/strana na koju projekt utječe ili bi mogao utjecati zbog stvarnih utjecaja ili potencijalnih rizika za njeno fizičko okruženje, zdravlje, sigurnost, kulturne prakse, dobrobit ili sredstva za život. Ove zainteresirane strane mogu uključivati pojedince ili grupe, uključujući direktne korisnike projekta i lokalne zajednice.
OZS	Ostale zainteresirane strane - odnosi se na pojedince, grupe ili organizacije koji su zainteresirani za projekt, zbog mjesta projekta, njegovih karakteristika, njegovih utjecaja ili pitanja povezanih s javnim interesom. Na primjer, ove strane mogu uključivati regulatore, vladine službenike, privatni sektor, znanstvenu zajednicu, akademike, sindikate, organizacije za žene, druge organizacije civilnog društva i kulturne grupe.
ZAINTERESIRANE STRANE	Odnosi se na pojedince ili grupe: (a) na koje projekt utječe ili bi mogao utjecati (osobe pod utjecajem projekta); i (b) koji mogu biti zainteresirani za projekt (ostale zainteresirane strane).
UKLJUČIVANJE ZAINTERESIRANIH STRANA	Kontinuirani proces u kojem Projekt gradi i održava konstruktivne i održive odnose sa zainteresiranim stranama pod njegovim utjecajem za vrijeme trajanja projekta. On uključuje niz aktivnosti i interakcija za vrijeme trajanja projekta, poput identifikacije i analize zainteresiranih strana, objavljivanja informacija, konsultacija, pregovora i partnerstava sa zainteresiranim stranama, upravljanja žalbama, izvještavanja zainteresiranih strana i funkcija upravljanja.
PLAN UKLJUČIVANJA ZAINTERESIRANIH STRANA	Plan, koji pomaže zajmoprimcu da efektivno surađuje sa zainteresiranim stranama cijelo vrijeme trajanja projekta i određuje aktivnosti koje će se implementirati u cilju upravljanja ili unapređenja saradnje.
RANJIVE GRUPE	Osobe, naročito osobe koje žive ispod granice siromaštva, osobe bez zemlje, starije osobe, žene i djeca, ili druge raseljene osobe koje ne mogu biti zaštićene domaćim zakonodavstvom u smislu naknade za zemljište, na koje zbog spola, etničke pripadnosti, dobi, fizičkog ili mentalnog invaliditeta, ekonomski nepovoljnog položaja ili socijalnog statusa preseljenje može imati nepovoljniji učinak nego na druge osobe, kao i koje mogu biti ograničene u svojoj sposobnosti da potražuju ili iskoriste pomoć za preseljenje i povezane razvojne koristi.

1 UVOD

1.1 Opis projekta i kontekst

Svjetska banka (SB) razmatra da podrži Bosnu i Hercegovinu (BiH) kroz podršku državnom nivou BiH i Federaciji BiH u pristupu pravednoj tranziciji u odabranim regijama uglja u BiH radi poboljšanja društvenih i okolišnih ishoda. Projekt će se u geografskom pogledu implementirati na čitavom području FBiH, te će podržati mjere institucija državnog nivoa i FBiH.

Razvojni cilj projekta (RCP) je da podrži **Projekt pravedne tranzicije u odabranim regijama uglja u BiH**. Prema definiciji Svjetske banke¹, u okviru pravedne tranzicije rješavaju se potrebe radnika i okolnih zajednica koji su pod direktnim ili indirektnim utjecajem prelaska sa uglja; milionima ljudi pruža se jasan pristup energiji; vrši se prenamjena rudarskog zemljišta i drugih sredstava za novu ekonomsku upotrebu; te se stvara zajednička vizija (na državnom nivou i nivou regija) za put energetske tranzicije zemlje.

Projekt je namijenjen postizanju svojih ciljeva kroz **sljedeće četiri komponente sa pod-komponentama**, kako slijedi:

1. Komponenta 1: Institucionalno jačanje i upravljanje projektom

Pod-komponenta 1.1: Mjere za pravednu tranziciju na državnom nivou

- Odbor za pravednu tranziciju
- Godišnji forum za pravednu tranziciju

Pod-komponenta 1.2: Mjere za pravednu tranziciju na nivou FBiH

- Institucionalno jačanje za pravednu tranziciju u FBiH
- Razvoj politika, ažuriranja zakona i propisa

2. Komponenta 2: Prenamjena zemljišta nakon rudarenja (Banovići i Kreka) i zatvaranje odabranih podzemnih radova (Zenica)

Pod-komponenta 2.1: Procjena, planiranje i izvršenje prenamjene

Pod-komponenta 2.2: Planiranje i izvršenje zatvaranja odabranih podzemnih radova

3. Komponenta 3: Proizvodnja električne energije iz obnovljivih izvora u RMU Banovići i Rudniku Kreka

4. Komponenta 4: Podrška tranziciji radne snage rudnika Banovići i Zenica

Pod-komponenta 4.1: Finansijske obaveze

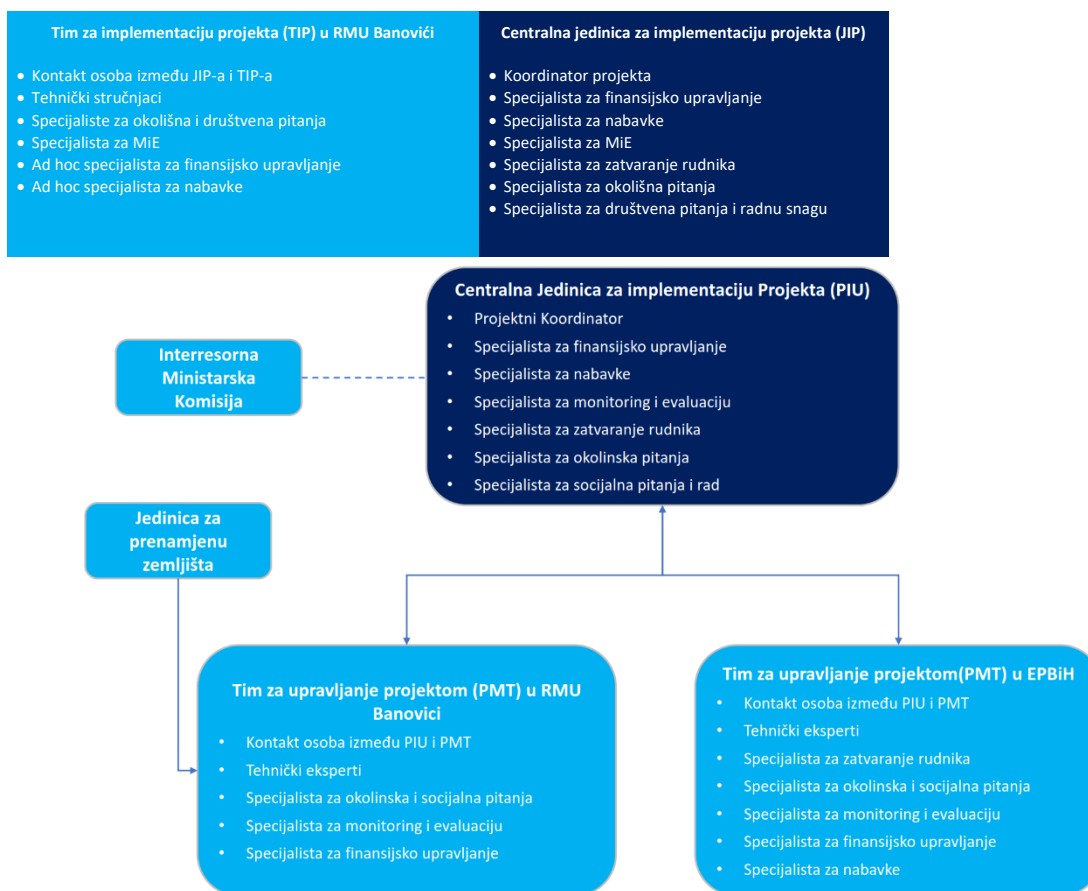
Pod-komponenta 4.2. Podrška tranziciji radnika rudnika

¹ Vidi *Službene teze za razgovor o pravednoj tranziciji sa uglja*. Novembar 2023. godine. Svjetska banka.

Pod-komponenta 4.3: Produktivne mjere koje pružaju zajednice za pogođene nezaposlene radnike i saradnja sa zajednicama

Svaka komponenta provedbe Projekta odražava dizajn koji je usaglašen s korisnicima (**Banovići, Zenica, Kreka i EPBiH**) i zasnovana je na prethodnom radu i nalazima proizašlim iz Savjetodavnih usluga i analitike za pravednu tranziciju.

Projektom će upravljati FMERI putem Jedinice za implementaciju projekta (**Project Implementation Unit - PIU**), uz timove za upravljanje projektom (**Project Management TeamsPMT**) u **RMU Banovići i EPBiH**. PIU će biti uspostavljen u FMERI najkasnije mjesec dana nakon datuma efektivnosti projekta i uključivat će nekoliko ključnih članova. PIU će biti odgovoran za usmjeravanje resursa timovima za upravljanje projektom, a u cilju njihovog jačanja prema potrebi. Timovi za upravljanje projektom će pružati tehničku podršku PIU za relevantne aktivnosti za svoje kompanije. Također, uspostavlja se Interresorna ministarska komisija – Upravljački odbor Federacije BiH (UO) za podršku projektima pravedne tranzicije energetskog sektora u FBiH kojeg Rješenjem imenuje Vlada Federacije Bosne i Hercegovine, sastavljen od premijera i ministara relevantnih ministarstava, a čije su nadležnosti definisane u poglavlju 7.1.

Slika 1 Predloženi aranžmani za implementaciju projekta

1.2 Svrha Plana uključivanja zainteresiranih strana

U skladu sa zahtjevima SB, uključivanje zainteresiranih strana je inkluzivan proces koji se provodi za vrijeme cijelog životnog ciklusa projekta, a najdjelotvorniji je ako se pokrene u ranoj fazi izrade projekta. Uključivanje treba započeti što je ranije moguće u pripremi projekta, jer pravovremena identifikacija i konsultacije sa zainteresiranim stranama omogućavaju uvažavanje stavova i mišljenja tih grupa u toku izrade i implementacije projekta.

Uključivanje zainteresiranih strana je kontinuiran i iterativan proces putem kojeg zajmoprimac utvrđuje, komunicira i olakšava dvosmjerni dijalog s osobama zahvaćenim projektnim odlukama i aktivnostima, kao i sa drugim zainteresiranim stranama za Projekt. Različite potrebe različitih grupa i pojedinaca se uvažavaju, naročito onih grupa i pojedinaca koji su u nepovoljnom položaju i koji su izloženi riziku.

Kako bi se na odgovarajući način zadovoljile potrebe različitih grupa, kreirani su komunikacijski i informacijski kanali za sve identificirane zainteresirane strane u skladu s njihovim potrebama. Koristit će se participativan proces za pribavljanje komentara i prijedloga u vezi sa dizajnom Projekta, koji može pomoći da se poboljša dizajn Projekta i da se donese više koristi na lokalnom nivou.

Zahtjevi, potrebe i očekivanja zainteresiranih strana bit će identificirani prije dizajna Projekta, a PIU će biti obavezan uspostaviti održivu komunikaciju sa zainteresiranim stranama, kako bi ih redovno obavještavao o projektu, kao i da izvještava o potencijalnim promjenama.

Cilj ovog Plana uključivanja zainteresiranih strana (PUZS) je da poboljša i olakša donošenje odluka u vezi sa Projektom i da stvori mogućnosti za pravovremeno aktivno učešće svih zainteresiranih strana, kao i da mogućnost svim zainteresiranim stranama da izraze svoja mišljenja i zabrinutosti koji mogu utjecati na odluke o Projektu. Stoga je svrha ovog PUZS-a da se poboljša uključivanje zainteresiranih strana u toku cijelog trajanja Projekta, kao i da se provede uključivanje zainteresiranih strana u skladu sa Zakonodavstvom u Federaciji BiH, kao i zahtjevima Okolišnih i društvenih standarda (ODS) Svjetske banke (SB).

S obzirom na ključnu ulogu sektora lignita u bosanskohercegovačkoj ekonomiji i društvu kao i u ukupnom energetsom sektoru zemlje i njenih entiteta, veoma je veliki broj veoma raznolikih zainteresiranih strana u ovoj pravednoj tranziciji, kako u sektorskom smislu tako i u geografskom smislu. Potencijalni rizici i utjecaji pravedne tranzicije mogu također biti sveobuhvatni, što dodatno podcrtava potrebu za opsežnim i sveobuhvatnim uključivanjem zainteresiranih strana, koje će uključivati zaposlenike direktno zahvaćenih rudnika lignita i povezanih elektrana, indirektnu radnu snagu u vrijednosnom lancu uglja, vladine organe na općinskom, kantonalnom, entitetskom i državnom nivou, zahvaćene zajednice, sindikate, NVO i OCD, akademike, istraživače, privatni sektor, domaće agencije iz javnog sektora za društvena i okolišna pitanja i medije. Prema tome, zainteresirane strane u tranziciji lignita nalaze se na državnom, entitetskom i nižim nivoima i od različitog su interesa i stepena utjecaja.

Posebno je zabrinjavajući utjecaj tranzicije na već siromašne i ranjive grupe: na nivou zemlje, neformalno zapošljavanje čini 30% ukupnog zapošljavanja, a više od 16% svih radnika zaposleno je na ugovor o radu na određeno vrijeme, dok 24,5% radnika spada u siromašne radnike. Veća učestalost siromaštva unatoč zaposlenju evidentirana je među samozaposlenima

(36%) i radnicima na određeno radno vrijeme (27,8%), radnicima na nepuno radno vrijeme (39,9%) i mladim radnicima (31,4%) dobi od 18-24 godine². Žene također pokazuju nižu stopu zaposlenosti, veću nezaposlenost i viši nivo neformalnog zapošljavanja u odnosu na muškarce.

1.3 Obim i struktura Plana uključivanja zainteresiranih strana

Obim PUZS-a je u skladu sa Okolišnim i društvenim standardom 10 (ODS10) Svjetske banke. Uključivanje je planirano i provodit će se kao sastavni dio Projekta.

Ovaj PUZS sadrži opće smjernice o načinu uključivanja zainteresiranih strana u sve faze Projekta. Općenito govoreći, PUZS je izrađen u cilju: (a) identificiranja i analize zainteresiranih strana uključujući potencijalne korisnike Projekta koji mogu biti isključeni ili imaju probleme u pristupanju koristima od Projekta; (b) utvrđivanja okvira za modalitete uključivanja za konsultacije i objavljivanje; (c) omogućavanja uspostavljanja platformi za utjecanje na odluke povezane s Projektom; (d) definiranja odluka i odgovornosti različitih aktera u implementaciji PUZS; i (g) pomaganja u provođenju i upravljanju Mehanizmom za žalbe (MŽ).

PUZS se sastoji od sljedećih poglavlja:

1. Uvod
2. Regulatorni okvir
3. Sažetak prethodnih aktivnosti uključivanja zainteresiranih strana
4. Identifikacija i analiza zainteresiranih strana
5. Program uključivanja zainteresiranih strana
6. Resursi i odgovornosti za provođenje Plana uključivanja zainteresiranih strana
7. Mehanizam za žalbe
8. Monitoring i izvještavanje

2 REGULATORNI OKVIR

2.1 Okolišni i društveni standard Svjetske banke o uključivanju zainteresiranih strana i objavljivanju informacija (ODS10)

SB se je, u svom Okolišnom i društvenom okviru ("Okvir") koji je postao efektivan u oktobru 2018. godine, opredijelila da krene putem koji vodi ka održivom razvoju. U Okviru su navedeni obavezni zahtjevi u vidu 10 standarda koje zajmoprimci moraju primjenjivati.

Jedan od tih 10 standarda je Uključivanje zainteresiranih strana i objavljivanje informacija 10 (ODS 10) kojim se uređuje uključivanje zainteresiranih strana. Tim standardom je prepoznata važnost otvorene i transparentne saradnje između zajmoprimca i zainteresiranih strana u projektu kao osnovnog elementa dobre međunarodne prakse. Učinkovito uključivanje zainteresiranih strana može poboljšati okolišnu i društvenu održivost projekata, kao i povećati prihvaćenost projekata i dati značajan doprinos uspješnom dizajniranju i provođenju projekata.

²www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/---sro-budapest/documents/publication/wcms_774439.pdf

Ciljevi ODS10 su sljedeći:

- Uspostaviti sistematski pristup uključivanjima zainteresiranih strana koji će pomoći zajmoprimcu u identifikaciji zainteresiranih strana, kao i u izgradnji i održavanju konstruktivnog odnosa sa njima, a naročito a osobama pod utjecajem projekta.
- Procijeniti nivo interesa zainteresiranih strana i podrške za projekt i omogućiti uzimanje u obzir stavova zainteresiranih strana u dizajnu projekta i okolišnom i društvenom učinku.
- Podsticati i obezbijediti načine za efektivnu i inkluzivnu saradnju s osobama pod utjecajem projekta u toku cijelog trajanja projekta u pitanjima koja bi potencijalno mogla utjecati na njih.
- Osigurati da se odgovarajuće projektne informacije o okolišnim i društvenim rizicima i utjecajima objavljuju zainteresiranim stranama na pravovremen, razumljiv, pristupačan i prikladan način i u prikladnom formatu.
- Osigurati osobama pod utjecajem projekta pristupačne i inkluzivne načine za pokretanje pitanja i podnošenje žalbi, kao i omogućiti zajmoprimcima da odgovore na takve žalbe i upravljaju njima.

Prema definiciji koja je data u ODS10, “zainteresirana strana” se odnosi na pojedince ili grupe koji:

- su pod utjecajem ili bi mogli biti pod utjecajem projekta (osobe pod utjecajem projekta); i
- koji mogu biti zainteresirani za projekt (ostale zainteresirane strane).

ODS10 sadrži listu aktivnosti u okviru procesa uključivanja zainteresiranih strana koje trebaju provesti zajmoprimci. Uključivanje zainteresiranih strana podrazumijevat će sljedeće:

- identifikaciju i analizu zainteresiranih strana;
- planiranje načina na koji će se odvijati saradnja sa zainteresiranim stranama;
- objavljivanje informacija;
- konsultacije sa zainteresiranim stranama;
- rješavanje i odgovaranje na žalbe; i
- izvještavanje zainteresiranih strana.

U skladu s ODS10, zajmoprimci su dužni izraditi i provesti PUZS srazmjerno prirodi i obimu projekta i njegovih potencijalnih rizika i utjecaja. Nacrt PUZS-a bit će objavljen što je ranije moguće, i to prije procjene projekta, a zajmoprimac će tražiti mišljenja zainteresiranih strana o PUZS-u, uključujući o identifikaciji zainteresiranih strana i prijedlozima za buduće uključivanje. Zajmoprimci su dužni ažurirati PUZS ako se izvrše značajne izmjene PUZS-a.

U PUZS-u se opisuju vremenski okvir i metode saradnje sa zainteresiranim stranama u toku cijelog trajanja projekta kako je dogovoreno između Banke i zajmoprimaca, uz razlikovanje osoba pod utjecajem projekta i ostalih zainteresiranih strana. U PUZS-u je također opisan raspon informacija i vremenski okvir u kojem se one priopćavaju osobama pod utjecajem projekta i ostalim zainteresiranim stranama, kao i vrsta informacija koje će se tražiti od njih. U

skladu sa ODS10, informacije će se objavljivati na relevantnim lokalnim jezicima i na način koji je pristupačan i kulturno prikladan, uzimajući u obzir sve posebne potrebe grupa koje su diferencijalno ili nesrazmjerno pod utjecajem projekta ili grupa stanovništva sa specifičnim informacijskim potrebama.

Zajmoprimci su dužni da u okviru PUZS-a razviju proceduru za rješavanje i odgovaranje na žalbe (mehanizam za žalbe za zaprimanje i olakšavanje rješavanja zabrinutosti i žalbi osoba pod utjecajem projekta). Zajmoprimci su dužni implementirati mehanizam za žalbe i pravovremeno odgovarati na zabrinutosti i žalbe osoba pod utjecajem projekta u vezi sa okolišnim i društvenim učinkom projekta.

2.2 Propisi i zahtjevi na nivou BiH/FBiH

Učešće javnosti u procesu donošenja odluka u BiH uređeno je na svim nivoima vlasti u BiH. Uređeno je propisima koji direktno uređuju *obaveze provođenja javnih konsultacija* i *slobodu pristupa informacijama* pod kontrolom javnog organa, kao i propisima koji uređuju druga posebna područja politike poput zaštite okoliša, programiranja razvoja i drugo, kako je prikazano u Tabeli 1 u nastavku. BiH je 2008. godine pristupila *Aarhuškoj konvenciji o pristupu informacijama, učešću javnosti u odlučivanju i pristupu pravdi u okolišnim pitanjima*.

Tabela 1: Zakonski zahtjevi BiH/FBiH za učešće javnosti koji su relevantni za ovaj Projekt

Državni nivo Bosne i Hercegovine	
<i>Zakon o slobodi pristupa informacijama u Bosni i Hercegovini</i> ³	<p>Sloboda pristupa informacijama</p> <p>Ovaj zakon osigurava da svaka fizička i pravna osoba ima pravo pristupa informacijama pod kontrolom javnog organa, a svaki javni organ ima odgovarajuću obavezu da te informacije objavi. Izuzetak od objavljivanja tražene informacije utvrđuje se samo u slučajevima koji su navedeni u zakonu.</p>
<i>Pravila za konsultacije u izradi pravnih propisa</i> ⁴	<p>Konsultacije u izradi pravnih propisa</p> <p>Ovim Pravilima definira se opći pravni okvir za konsultacije sa zainteresiranom javnošću i organizacijama civilnog društva, odnosno „grupama građana koje ne pripadaju vladinom sektoru“. Pravilima je propisana obaveza ministarstava i institucija da vode popis organizacija i pojedinaca zainteresiranih za normativne aktivnosti relevantne institucije, koja se redovno ažurira radi uključivanja novih zainteresiranih organizacija i pojedinaca. Svi zainteresirani građani i pravne osobe mogu direktno učestvovati u izradi pravnih propisa. Pravilima su utvrđene minimalne obaveze u pogledu konsultacija, koje uključuju obavezu institucije da postavi nacrt pravnog akta na svoju web stranicu, sa pozivom na dostavljanje pisanih komentara u roku od najmanje 15 dana, ili 30 dana ako dokument ima značajan utjecaj na</p>

³ Zakon o slobodi pristupa informacijama u Bosni i Hercegovini (Službeni glasnik BiH, br. 28/00, 45/06, 102/09, 62/11 i 100/13).

⁴ Objavljenja u "Službenom glasniku BiH, br. 5/17.

	<p>javnost, kao i da pošalje nacrt pojedincima i organizacijama koje se nalaze na institucijskom popisu pojedinaca i institucija zainteresiranih za javne konsultacije. Pravilima je također propisan poseban režim konsultacija kada se radi o pravnim aktima koji imaju „značajan utjecaj na javnost”. Pravni akti koji imaju značajan utjecaj na javnost su oni pravni akti koje dovode do promjena pravnog ili ekonomskog statusa i usklađivanja propisa sa međunarodnim standardima, te propisi koji imaju učinak na okoliš. Ako se za pravni akt smatra da ima značajan utjecaj na javnost, institucije su obavezne uložiti dodatni trud u identifikaciju institucija i pojedinaca koje može interesirati izrada pravnih propisa ili na koje će ona najviše utjecati, a koji nisu na popisu organizacija ili pojedinaca zainteresiranih za normativne aktivnosti institucije. Oblici dodatnih konsultacija prema vlastitom nahođenju institucije uključuju: traženje pisanih ili usmenih komentara putem obavijesti ili objavljivanja nacrtu pravnih akata u štampanim medijima; informiranje i obučavanje nacrtu pravnog akta putem radija i televizije; obavijesti i objavljivanje nacrtu pravnih akata na internetu; direktno dostavljanje nacrtu pravnog akta organizacijama i pojedincima koji nisu na institucijskom popisu organizacija ili pojedinaca; javne sastanke ili okrugle stolove sa odabranim organizacijama ili pojedincima; ili radne grupe koje uključuju eksperte i predstavnike organizacija i pojedince.⁵ U skladu sa izmijenjenim Pravilima o konsultacijama, i u saradnji sa Delegacijom EU u BiH, razvijena je web platforma (www.eKonzultacije.ba) za online konsultacije sa građanima i organizacijama civilnog društva koja je puštena u rad u aprilu 2016. godine.</p>
<p><i>Jedinstvena pravila za izradu pravnih propisa u institucijama Bosne i Hercegovine</i>⁶</p>	<p>Procjena učinka propisa</p> <p>Učešće javnosti također je uređeno odredbama o <i>obaveznoj procjeni učinka zakona ili drugih dokumenata o politici (RIA)</i>. Odredbe o RIA usvojene su sa ciljem doprinošenja jačanju transparentnosti kroz učešće građana, organizacija civilnog društva (sindikata, udruženja poslodavaca, neformalnih grupa ili inicijativa građana, udruženja, fondacija, privatnih institucija), predstavnika akademske zajednice, komora i drugih pravnih ili fizičkih osoba na koje utiču zakoni koji se donose ili koji će biti uključeni u njihovo provođenje, uključujući javnost, u procesu izrade, predlaganja, praćenja provođenja, izvještavanja i ocjenjivanja zakona.</p>

⁵ Vidi više na <http://europa.ba/wp-content/uploads/2016/11/Mapping-study-of-OCD-in-BiH.pdf>

⁶ Službeni glasnik Bosne i Hercegovine, br. 11/05, 58/14 i 60/14

<p><i>Sporazum o saradnji između Vijeća ministara BiH i nevladinih organizacija u BiH</i></p>	<p>Sporazum o saradnji s NVO</p> <p>U decembru 2017. godine potpisan je <i>Sporazum o saradnji između Vijeća ministara BiH i nevladinih organizacija u BiH</i>, sa ciljem utvrđivanja zajedničkih vrijednosti, principa i prioriteta takve saradnje. Time se jača obaveza organa na državnom nivou da sarađuju s privatnim sektorom što će osnažiti njegov kapacitet da sudjeluje u procesima kreiranja i provođenja javnih politika, čime se doprinosi njihovom kvalitetu i uspješnom provođenju. <i>Sektor za pravnu pomoć i razvoj civilnog društva Ministarstva pravde BiH</i> nadgleda praćenje provođenja ovog sporazuma. Također je 2018. godine uspostavljeno <i>Savjetodavno vijeće</i> za saradnju s nevladinim organizacijama.</p>
Federacija Bosne i Hercegovine	
<p><i>Zakon o slobodi pristupa informacijama u Federaciji BiH⁷</i></p>	<p>Slobodan pristup informacijama</p> <p>Ovaj zakon osigurava prava građana na informiranje i propisuje da svi građani i pravna lica imaju pravo na pristup informacijama pod kontrolom javnog organa, a svaki javni organ ima odgovarajuću obavezu da te informacije objavi. Izuzetak od objavljivanja tražene informacije utvrđuje se samo u slučajevima koji su navedeni u zakonu.</p>
<p><i>Zakon o principima lokalne samouprave⁸</i></p>	<p>Članovi 24. do 32. - Mjesne zajednice</p> <p>Mjesna samouprava u jedinici lokalne samouprave ostvaruje se u mjesnoj zajednici kao obaveznom obliku mjesne samouprave koju osniva vijeće, te u gradskim četvrtima i drugim oblicima mjesne samouprave u skladu sa statutom jedinice lokalne samouprave. Građani u mjesnoj zajednici putem organa mjesne zajednice odlučuju o poslovima značajnim za život i rad na području mjesne zajednice pokretanjem i učešćem u raspravama, saradnji i uključivanju u skladu s članom 25. Zakona.</p> <p>Član 43. – Neposredno učestvovanje građana u odlučivanju u jedinicama lokalne samouprave</p> <p>Građani imaju pravo da neposredno odlučuju o pitanjima iz nadležnosti organa jedinica lokalne samouprave putem referenduma, mjesnog zbora građana i drugih oblika neposrednog izjašnjavanja. Građani imaju pravo da svoje prijedlog podnose putem građanske inicijative, udruženja građana, nevladinih organizacija, kao i na drugi način utvrđen statutom, ili mogu uvoditi bilo koje druge mehanizme participatorne demokratije koji nisu zabranjeni zakonom.</p>

⁷ “Službene novine FBiH”, br. 32/01 i 48/11;

⁸ “Službene novine FBiH”, br. 49/06;

	<p>Član 56. - Obavezne konsultacije jedinica lokalne samouprave u postupku donošenja propisa</p> <p>Zakonom je propisana obaveza federalnih, odnosno kantonalnih vlasti da u najvećoj mogućoj mjeri konsultuju jedinice lokalne samouprave u postupku donošenja propisa koji ih se direktno tiču. Federalne, odnosno kantonalne vlasti vrše konsultovanje putem saveza općina i gradova. Ovo je značajno jer je teško pronaći propis koji direktno ne upućuje na jedinicu lokalne samouprave, tj. stanovništvo, kako u propisivanju prava i obaveza, tako i u njihovom provođenju.</p>
<p><i>Zakon o zaštiti okoliša Federacije Bosne i Hercegovine⁹</i></p>	<p>Javne konsultacije u toku postupaka strateške procjene utjecaja na okoliš (SPUO), procjene utjecaja na okoliš (PUO) i okolišne dozvole; Strateška procjena utjecaja Federacije BiH, Strategija zaštite okoliša;</p> <p>Jedan od osnovnih principa Zakona je <i>učešće javnosti i pristup informacijama u ostvarivanju pitanja zaštite okoliša</i>. Svaki pojedinac i organizacija moraju imati odgovarajući pristup informacijama koje se odnose na okoliš, a kojim raspolažu organi uprave i upravne organizacije, uključujući i informacije o opasnim supstancama i djelatnostima u njihovim zajednicama, kao i mogućnost učešća u donošenju odluka. Poglavlje VI. Zakona (članovi 34. do 43) detaljno uređuje pristup informacijama o okolišu i učešće javnosti.</p> <p>Zakonom je propisana obaveza javnih organa da osiguraju <i>učešće javnosti prilikom donošenja planskih dokumenata u oblasti zaštite okoliša</i>.</p> <p>U slučaju <i>strateške procjene utjecaja na okoliš (SPUO)</i>, Zakonom je utvrđena obavezna faza učešća zainteresiranih organa i organizacija; učešća javnosti; konsultacija sa zainteresiranim organima, organizacijama i javnosti drugog entiteta, odnosno Brčko distrikta BiH, ili druge zemlje, ukoliko izvršenje plana, programa ili strategije može imati utjecaj na okoliš drugog entiteta, Brčko distrikta BiH ili druge zemlje.</p> <p>Ovim Zakonom također je uređen postupak <i>procjene utjecaja na okoliš (PUO)</i> te je propisano da se javne rasprave moraju organizirati za projekte za koje je potrebna Procjena utjecaja na okoliš. Federalno ministarstvo okoliša i turizma dužno je organizirati javnu raspravu o projektu u prostoru koji je najbliži lokaciji datog projekta. PUO se mora učiniti dostupnim javnosti, te se njegova kopija mora poslati relevantnim organima i ostalim zainteresiranim stranama, pri čemu se ostavlja rok od 30 dana za dostavljanje komentara, nakon čega se organizira javna rasprava, a javnost se poziva putem štampanih (ili</p>

⁹ “Službene novine FBiH”, br. 15/21;

	<p>elektronskih) medija/radija/TV, najmanje 15 dana prije dana održavanja javne rasprave.</p> <p>Javne konsultacije su obavezne za izdavanje <i>okolišne dozvole</i>. Nadležno ministarstvo (federalno ili kantonalno) obavještava javnost, zainteresirane strane i jedinicu lokalne samouprave o podnesenom zahtjevu za izdavanje <i>okolišne dozvole</i> objavom u najmanje jednim od dnevnih novina na području Federacije BiH te na internet stranici ministarstva.</p>
<p>Odredbe Aarhuške konvencije¹⁰</p>	<p>Aarhuška konvencija</p> <p>BiH je 2008. godine pristupila <i>Aarhuškoj konvenciji o pristupu informacijama, učešću javnosti u odlučivanju i pristupu pravdi u okolišnim pitanjima</i>. Aarhuška konvencija daje prava javnosti u pogledu pristupa informacijama, učešću javnosti i pristupa pravdi u procesima donošenja vladinih odluka o pitanjima koja se tiču lokalnog, državnog i prekograničnog okoliša. U članu 2. tački c) Konvencije navodi se da se Konvencija primjenjuje ne samo na organe vlasti na svim nivoima, nego i na „sva druga fizička ili pravna lica koja imaju javne nadležnosti ili funkcije, ili pružaju javne usluge, u vezi sa okolišem, pod kontrolom tijela javne vlasti”. U skladu s Konvencijom, zajmoprimci su dužni:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Odgovarati na zahtjeve javnosti za informacije o okolišu</i> (bilo koji član javnosti može podnijeti zahtjev, bez obzira na državljanstvo, nacionalnost ili boravište); • <i>Redovno sakupljati i objavljivati informacije o okolišu javnosti i obavještavati javnost da su informacije dostupne, te pružati informacije za hitne slučajeve.</i> <p>Glavni stubovi Aarhuške konvencije ugrađeni su u <i>Zakon o zaštiti okoliša FBiH¹¹</i>. Nadležni organi dužni su osigurati učešće javnosti u postupcima procjene utjecaja na okoliš i postupcima izdavanja okolišnih dozvola. Predstavnici javnosti koji su učestvovali u procesu donošenja odluka imaju pravo uložiti žalbu na odluku ili pokrenuti upravni spor ako nema drugostepenog organa i imaju pravo pokrenuti postupak za zaštitu svojih prava pred nadležnim sudom.</p>
<p><i>Uredba o jedinstvenoj metodologiji za izradu dokumenata</i></p>	<p>Javne konsultacije za dokumente prostornog uređenja</p> <p>Prema ovoj uredbi, u svim fazama pripreme i izrade dokumenata prostornog uređenja, obavezno je obezbijediti sudjelovanje javnosti. Nosioци izrade planova prostornog uređenja dužni su da pripreme</p>

¹⁰ "Službeni glasnik BiH-MU", br. 8/08;

¹¹ Zakon o zaštiti okoliša ("Službene novine FBiH", br. 15/21).

<i>prostornog uređenja</i> ¹²	Program sudjelovanja javnosti, koji uključuje odredbe o sudjelovanju javnosti u svim fazama. Pored toga, dokumenti prostornog uređenja moraju sadržavati dokaze o javnim konsultacijama, kao što su zapisnici sa javnih rasprava, itd.
<i>Zakon o prostornom planiranju i korištenju zemljišta na nivou Federacije Bosne i Hercegovine</i> ¹³	Javne konsultacije u toku izdavanja građevinskih dozvola Prema ovom zakonu, prije izdavanja građevinskih dozvola, Federalno ministarstvo prostornog uređenja mora omogućiti javni pristup Glavnom projektu i obavijestiti javnost javnim oglasom. Javnosti se ostavlja rok od 15 dana za podnošenje komentara.
<i>Uredba o pravilima za učešće zainteresirane javnosti u postupku pripreme federalnih pravnih propisa i drugih akata</i> ¹⁴	Konsultacije u postupku pripreme pravnih propisa Svi zainteresirani građani i pravne osobe mogu neposredno učestvovati u izradi pravnih propisa. Uredbom se definiira opći pravni okvir za konsultacije sa zainteresiranom javnošću i organizacijama civilnog društva, odnosno „grupama građana koje ne pripadaju vladinom sektoru“. Pravilima je propisana obaveza ministarstava i institucija da vode popis organizacija i pojedinaca zainteresiranih za normativne aktivnosti dotične institucije, koja se redovno ažurira radi uključivanja novih zainteresiranih organizacija i pojedinaca.
<i>Zakon o razvojnom planiranju i upravljanju razvojem u Federaciji Bosne i Hercegovine</i> ¹⁵	Učešće u strateškom planiranju Postupak učešća javnosti u BiH također je uređen Zakonom i podzakonskim aktima o <i>strateškom planiranju i upravljanju razvojem</i> . Zakon sadrži načela javnosti, transparentnosti i partnerstva s predstavnicima poslovne i akademske zajednice, nevladinim sektorom, drugim interesnim grupama i građanima i medijima, u utvrđivanju razvojnih prioriteta, kao i načelo socijalne uključenosti, jednakopravnosti spolova i jednakih mogućnosti za sve građane koji uključuju zabranu diskriminacije, ravnopravnost spolova, prava na kulturnu, vjersku i jezičku raznolikost svih građana, kao i prava djece, starijih osoba i lica s invaliditetom. Zakon je zasnovan na načelima <i>javnosti i transparentnosti, jednakopravnosti spolova i jednakim mogućnostima za sve građane</i> . Učešće javnosti detaljnije je uređeno sekundarnim zakonodavstvom, kao što je <i>Uredba o izradi strateških dokumenata u Federaciji BiH</i> ¹⁶ . Konsultacije o strateškim dokumentima provodi nosilac izrade strateških dokumenata. Proces

¹²Službene novine FBiH, br. 63/04, 50/07 i 84/10;

¹³ Službene novine FBiH, br. 2/06, 72/07, 32/08, 4/10, 13/10, 45/10, 85/21 i 92/21);

¹⁴ "Službene novine FBiH", br. 51/12;

¹⁵ "Službene novine FBiH", br. 32/17;

¹⁶ "Službene novine FBiH", br. 74/19;

	<p>konsultacija započinje objavom na web stranici nosioca izrade strateških dokumenata, dostavljanjem nadležnim institucijama na nižim, istim i višim nivoima vlasti relevantnim za strateške dokumente, organiziranjem javnih prezentacija, prikupljanjem i razmatranjem prijedloga i sugestija. Konsultacije traju minimalno 30 dana. Propisano je da se u proces konsultacija uključuju nadležne institucije kao formalni akteri, pojedinci-građani, interesne grupe, NVO, univerziteti i drugi neformalni akteri.</p> <p><i>Federalni zavod za programiranje razvoja</i> je javna ustanova Federacije koja je odgovorna za cjelokupni proces strateškog planiranja u Federaciji BiH.</p>
--	--

3 SAŽETAK PRETHODNIH AKTIVNOSTI UKLJUČIVANJA ZAINTERESIRANIH STRANA

Prve javne konsultacije o dekarbonizaciji u BiH održane su u toku izrade *Mape puta za pravednu tranziciju u regijama uglja u BiH*, u okviru projekta “*Podrška pravednoj tranziciji u regijama uglja u Bosni i Hercegovini*”, pod okriljem SB i MVTEO. U tom okviru, u razdoblju od jula 2021. godine do aprila 2022. godine, održano je više od 20 sastanaka sa 81 različitom grupom aktera, kojima su prisustvovala 132 zainteresirane strane. Zainteresirane strane bile su vladine institucije i organizacije, energetska industrija, sindikati, istraživačka i akademska zajednica, organizacije civilnog društva i lokalne zajednice koje se nalaze unutar i oko rudarskih područja i njihovi predstavnici. Razgovarano je o planiranju dekarbonizacije, načinu na koji bi se trebala planirati i provoditi i o tome koje bi bile posljedice za zemlju i za zajednice ovisne o uglju. Do tada u BiH nije bilo nikakve šire javne političke debate o dekarbonizaciji.

Učesnici su izrazili zabrinutosti u vezi sa tranzicijom uglja usmjerene na gubitak radnih mjesta, rizik od pretvaranja rudarskih zajednica u napuštene gradove zbog nedostatka drugih ekonomskih mogućnosti, te su stavili naglasak na važnost jedinice lokalne samouprave u provođenju procesa tranzicije. Također su izražene zabrinutosti u vezi s alternativama za obezbjeđivanje dovoljnih količina ponude električne energije nakon zatvaranja rudnika, imajući u vidu da je BiH trenutno izvoznik električne energije. Učesnici su uglavnom navodili da nemaju dovoljno informacija o obavezama koje je preuzela BiH u smislu dekarbonizacije, niti su znali šta pravedna tranzicija zaista podrazumijeva. Također je naglašena potreba za usklađivanjem zakona na različitim nivoima vlasti, kao i prilagođavanjem tercijarnog obrazovanja u cilju ispunjavanja zahtjeva nakon uglja.

To je potvrdila i anketa Svjetske banke, zajedno s anketom Sekretarijata Energetske zajednice¹⁷. Anketom je identificiran općenito nizak nivo upoznatosti s konceptom pravedne tranzicije. U BiH, 80% ispitanika odgovorili je sa “ne” ili “nisam siguran / možda” kada su upitani da li su upoznati s konceptom pravedne tranzicije. Slično tome, 69% ispitanika u BiH

¹⁷ *Anketa o percepcijama javnosti o regijama uglja u tranziciji na zapadnom Balkanu*, koja je provedena u Bosni i Hercegovini, na Kosovu, u Crnoj Gori, Sjevernoj Makedoniji i Srbiji, 2021. godina.

odgovorilo je da nisu upoznati sa naporima zapadnog Balkana da podrži i razvije održive alternativne izvore energije koji su komplementarni energetske tranziciji. Kada je riječ o ispitanicima koji su odgovorili sa “da” (tj., koji su bili upoznati), većina odgovora ukazivala je na razumijevanje da je pravedna tranzicija: (1) povezana sa tranzicijom na obnovljive izvore energije, i (2) da podrazumijeva zatvaranje rudnika uglja i termoelektrana. U pogledu ključnih informacija za koje ispitanici u BiH smatraju da se trebaju dijeliti i diskutirati sa javnošću u regijama uglja, prioritet je bio broj radnih mjesta koja će se izgubiti i broj radnih mjesta koja će se otvoriti uslijed energetske tranzicije, a zatim troškovi prelaska na energiju iz obnovljivih izvora. Ispitanici su smatrali da su televizijski izvještaji i vođenje stručnih razgovora i davanje stručnih objašnjenja u popularnim TV emisijama dva najbolja kanala za dopiranje do bosanskohercegovačke javnosti i njeno uključivanje u dijalog o energetske tranziciji.

Većina ispitanika u BiH izrazila je da su poboljšanje lokalnih okolišnih uvjeta i globalnih klimatskih uvjeta najvažniji pozitivni ishodi pravedne tranzicije. Gubici radnih mjesta i povećanje cijena električne energije bili su glavne zabrinutosti kada su u pitanju potencijalni negativni ishodi tranzicije u BiH.

Planiranje reorganizacije i restrukturiranja Rudnika uglja Zenica je u toku, a stare neproduktivne jame rudnika će se trebati zatvoriti iz sigurnosnih razloga. To će dovesti do smanjenja broja zaposlenih. Zenica je započela smanjenja radne snage za Staru jamu krajem 2023. godine na osnovu ispunjavanja uvjeta za odlazak u penziju, te dobrovoljnog i nedobrovoljnog zbrinjavanja.¹⁸ Kompanija je izradila plan zbrinjavanja u skladu sa zahtjevima iz domaćeg zakona, koji je također usklađen sa zahtjevima Svjetske banke. Konsultacije sa sindikatima i javnom službom za zapošljavanje održane su u oktobru i novembru 2023. godine. Rudnik Zenica je također uspostavio mehanizam za žalbe koji radnicima omogućava izražavanje svih zabrinutosti povezanih sa zbrinjavanjem, a predstavnici sindikata su članovi tih odbora za žalbe.

4 IDENTIFIKACIJA I ANALIZA ZAINTERESIRANIH STRANA

4.1 Uvod

ODS10 prepoznaje dvije široke kategorije zainteresiranih strane:

- 1) osobe pod utjecajem projekta i
- 2) ostale zainteresirane strane.

Osobe pod utjecajem projekta uključuju one osobe na koje bi projekt mogao utjecati zbog stvarnih utjecaja (pozitivnih i negativnih) ili potencijalnih rizika za njihovo fizičko okruženje, zdravlje, sigurnost, kulturne prakse, dobrobit ili sredstva za život. Ove zainteresirane strane mogu uključivati pojedince ili grupe, uključujući direktne korisnike projekta i lokalne zajednice. Oni su pojedinci ili domaćinstva koji će najvjerojatnije opaziti/osjetiti promjene iz utjecaja projekta na okoliš i društvo.

¹⁸ Ovo se neće finansirati iz Projekta. Slijedit će se isti postupak konsultacija za druga zbrinjavanja koja će biti dio Projekta.

Pojam **ostale zainteresirane strane** odnosi se na: pojedince, grupe ili organizacije koji su zainteresirani za projekt, zbog mjesta projekta, njegovih karakteristika, njegovih utjecaja ili pitanja povezanih s javnim interesom. Na primjer, ove strane mogu uključivati regulatore, vladine službenike, privatni sektor, znanstvenu zajednicu, akademike, sindikate, organizacije za žene, druge organizacije civilnog društva i kulturne grupe.

Ugroženi/ranjivi pojedinci ili grupe su potencijalno pod nesrazmjernim utjecajem te su manje u stanju da iskoriste mogućnosti koje pruža projekt zbog određenih poteškoća u pristupu i/ili razumijevanju informacija o projektu i njegovim utjecajima na okoliš i društvo i strategijama ublažavanja. Također je vjerovatnije da će takve grupe biti isključene iz procesa konsultacija.

4.2 Identifikacija i mapiranje zainteresiranih strana

Identifikacija i mapiranje zainteresiranih strana su urađeni za sve komponente i pod-komponente Projekta. Popis svih zainteresiranih strana prikazan je u Tabeli 2 u nastavku. U Tabeli 2 identificirane su glavne zainteresirane strane tranzicije nakon lignita na državnom, entitetskom, kantonalnom i općinskom nivou, kao i ostale zainteresirane strane i ranjive grupe. Prilikom mapiranja zainteresiranih strana iz vladinih sektora u obzir su uzete ustavima i zakonima utvrđene nadležnosti institucija i organa na nivou BiH, Federacije BiH, kantona i općina u kreiranju i provođenju relevantnih politika. Glavni akteri/implementatori projektnih aktivnosti također su identificirani kao **subjekti koji implementiraju projekt (SIP)**. Ti akteri će imati utjecaj na druge osobe pod utjecajem projekta. Ti akteri će biti odgovorni za provođenje uključivanja zainteresiranih strana. Različite grupe zainteresiranih strana očigledno se značajno razlikuju u smislu njihovog aktivnog sudjelovanja u tranziciji lignita kao i po njihovoj sposobnosti da utječu na ishod političkog procesa povezanog sa tranzicijom nakon lignita¹⁹.

Tabela 2 Identifikacija zainteresiranih strana

KOMPONENTA	POD-KOMPONENTA	ZAINTERESIRANA STRANA	OU OZS RG SIP
Komponenta 1: Institucionalno jačanje i upravljanje projektom	Pod-komponenta 1.1: Mjere za pravednu tranziciju na državnom nivou <i>Odbor za pravednu tranziciju i godišnji Forum za pravednu tranziciju</i>	Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH	SIP
		"Elektroprivreda BiH" d.d. Sarajevo	SIP
		Rudnici uglja Banovići, Kreka, i Zenica	SIP
		Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije	SIP
		TE Tuzla i Kakanj	OZS
		Državna regulatorna komisija za električnu energiju	OZS
		Nezavisni operator sistema (NOS) u BiH i Elektroprenos BiH	OZS
		Ministarstvo financija i trezora BiH	OZS
		Direkcija za evropske integracije	OZS
		Federalna ministarstva nadležna za prostorno uređenje; financije; okoliš i turizam;	OZS
		Regulatorna komisija za energiju FBiH	OZS
		Operator za obnovljive izvore energije i efikasnu kogeneraciju FBiH	OZS
		BH Gas d.o.o. Sarajevo; Sarajevogas d.o.o. Sarajevo	OZS
		Privredna komora FBiH	OZS

¹⁹ Smatra se da utjecaj odražava nivo resursa i moći za koje je procijenjeno da ih svaka grupa zainteresiranih strana ima u vezi sa pitanjem tranzicije nakon lignita.

KOMPONENTA	POD-KOMPONENTA	ZAINTERESIRANA STRANA	OU OZS RG SIP
		Ministarstva RS nadležna za: energetiku i rudarstvo; prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju; financije	OZS
		Vanjskotrgovinska komora BiH	OZS
		Vlada Brčko distrikta BiH	OZS
		Regulatorna komisija za energetiku RS	OZS
		"Operator sistema podsticanja RS (Elektroprivreda RS" a.d. Trebinje)	OZS
		Privredna komora RS	OZS
		"Elektroprivreda RS " a.d. Trebinje ,	OZS
		" Elektroprivreda HZHB " d.d. Mostar	OZS
		Gas promet a.d. Pale, Gas-res d.o.o. Banja Luka, Sarajevo - Gas a.d. Istočno Sarajevo	OZS
		Akadska zajednica	OZS
		Predstavnički dom Parlamentarne skupštine BiH: Komisija za ostvarivanje ravnopravnosti spolova i Komisija za saobraćaj i komunikacije	OZS
		Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH: Komisija za vanjsku i trgovinsku politiku, carine, saobraćaj i komunikacije	OZS
		NVO/OCD	OZS
		Pod-komponenta 1.2: Mjere za pravednu tranziciju na nivou FBiH:	Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije
	<i>Institucionalno jačanje za pravednu tranziciju u FBiH</i>	Federalna ministarstva nadležna za: finansije; prostorno uređenje; okoliš i turizam; poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo; rad i socijalnu politiku; zdravstvo, obrazovanja i nauku; pitanja boraca / branitelja i invalida odbrambeno-oslobodilačkog / domovinskog rata; razvoj, poduzetništvo i obrte	OZS
	<i>Razvoj politika, ažuriranja zakona i propisa</i>	Federalni zavod za zapošljavanje i kantonalne službe za zapošljavanje	OZS
	<i>Uzajamno učenje i upravljanje projektom</i>	Premijer Vlade Tuzlanskog kantona	OZS
		Premijer Vlade Zeničko-dobojskog kantona	OZS
		Fond za zaštitu okoliša FBiH	OZS
		Regulatorna komisija za energiju FBiH	OZS
		Federalni zavod mirovinskog/penzijskog i invalidskog osiguranja	OZS
		Federalni zavod za programiranje razvoja	OZS
		Gender Centar FBiH (Vlada FBiH)	OZS
		Udruženje poslodavaca FBiH	OZS
		Odbor za energetiku, rudarstvo i industriju Parlamenta FBiH (Predstavnički dom)	OZS
		Odbor za privredu Parlamenta FBiH (Dom naroda)	OZS
		Uprava za inspekcijske poslove FBiH	OZS
Komponenta 2: Prenamjena zemljišta nakon rudarenja (Banovići i Kreka) i zatvaranje odabranih podzemnih radova (Zenica)	Pod-komponenta 2.1: Procjena, planiranje i izvršenje prenamjene	Rudnici Banovići, Zenica i Kreka	SIP
		Elektroprivreda BiH	SIP
		Općine Tuzla i Banovići	OU
		Neformalni korisnici zemljišta	OU
		Zahvaćene lokalne zajednice	OU
		Ministarstva Tuzlanskog kantona i Zeničko-dobojskog kantona nadležna za: prostorno uređenje; zaštitu okoliša; poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo; financije;	OZS
		Federalna ministarstva nadležna za: rudarstvo, poljoprivredu, okoliš i prostorno uređenje	OZS
		Federalni zavod za agropedologiju	OZS
		Zavod za prostorno planiranje i urbanizam Tuzlanskog kantona	OZS
		Zavod za urbanizam i prostorno uređenje Zeničko-dobojskog kantona	OZS
		Relevantne inspekcije u Tuzlanskom kantonu i Zeničko-dobojskom kantonu	OZS
		NVO/OCD	OZS
		Mediji (TV, radio, elektronski)	OZS
	Ugovarači, pružaoci usluga, dobavljači opreme i materijala	OZS	
Pod-komponenta	Rudnici Banovići, Zenica, Kakanj i Kreka	SIP	

KOMPONENTA	POD-KOMPONENTA	ZAINTERESIRANA STRANA	OU OZS RG SIP
	2.2: Planiranje i izvršenje zatvaranja odabranih podzemnih radova	Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije	SIP
		Elektroprivreda BiH	SIP
		Ugovarači, pod-ugovarači, nadzori, pružaoci usluga, dobavljači opreme i materijala	SIP
		Federalna ministarstva prostornog uređenja, okoliša, poljoprivrede	OZS
		Uprava za inspekcijske poslove FBiH	OZS
		Nadležni općinski organi uprave	OZS
		NVO/OCD	OZS
		Mediji (TV, radio, elektronski)	OZS
Komponenta 3: Proizvodnja električne energije iz obnovljivih izvora u rudnicima Banovići i Kreka		Rudnici Banovići i Kreka	SIP
		Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije	SIP
		Elektroprivreda BiH	SIP
		Ugovarači, pod-ugovarači, nadzori, pružaoci usluga, dobavljači opreme i materijala	SIP
		Federalno ministarstvo prostornog uređenja	OZS
		Regulatorna komisija za energiju FBiH (FERK)	OZS
		Operator za obnovljive izvore energije i efikasnu kogeneraciju FBiH	OZS
		Neformalni korisnici zemljišta	OU
		Općinski organi uprave	OZS
		NVO/OCD	OZS
		Mediji (TV, radio, elektronski)	OZS
Komponenta 4: Podrška tranziciji radne snage rudnika Banovići i Zenica	<i>Pod-komponenta 4.1 Finansijske obaveze</i>	Rudnici Banovići i Zenica	SIP
		Radnici rudnika Banovići i Zenica	OU
		Elektroprivreda BiH	SIP
	<i>Pod-komponenta 4.2 Podrška tranziciji radnika rudnika</i>	Samostalni sindikat rudara FBiH	OU
		Samostalni sindikat radnika rudnika FBiH	OU
		Sindikati rudnika Banovići i Zenica	OU
		Ministarstvo energije, rudarstva i industrije FBiH	SIP
		Lokalne zajednice u kojima se nalaze rudnici	OU
		Kantonalne službe i općinski biroji za zapošljavanje	OU
		Ugovarači, pružaoci usluga, dobavljači opreme i materijala	SIP
		Federalno ministarstvo rada i socijalne politike	OZS
		Vlade Zeničko-dobojskog kantona i Tuzlanskog kantona	OZS
		Ministarstva Zeničko-dobojskog kantona i Tuzlanskog kantona nadležna za rad, socijalnu politiku; obrazovanje, poljoprivredu, privredu	OZS
	<i>Pod-komponenta 4.3 Produktivne mjere za ostale pogodne nezaposlene radnike i saradnja sa zajednicama</i>	Ministarstvo zdravstva FBiH	OZS
		Federalni zavod mirovinskog/penzijsko i invalidskog osiguranja	OZS
		Federalno ministarstvo za pitanja boraca / branitelja i invalida odbrambeno-oslobodilačkog / domovinskog rata	OZS
		Ministarstvo finansija FBiH	OZS
		Udruženje poslodavaca FBiH	OZS
		Konsultantske usluge - različiti eksperti i predavači	OZS
		Ranjivi pojedinci /grupe poput: povratnika i interno raseljenih osoba, Roma, osoba s invaliditetom, starijih osoba, te nezaposlenih mladih, žena, siromašnih	RG
		NVO/OCD	OZS
		Mediji (TV, radio, elektronski)	OZS

4.3 Ugroženi/ranjivi pojedinci i grupe

U toku pripreme za implementaciju Projekta, važno je prepoznati da će se sposobnost suočavanja sa planiranim društvenim promjenama i sudjelovanja u njima značajno razlikovati

među različitim društvenim i starosnim grupama u FBiH. Kako je gore navedeno, postoje grupe u regijama uglja koje će biti naročito ranjive s obzirom na tranziciju uglja, a koje se sastoje od povratnika i interno raseljenih osoba, osoba s invaliditetom, starijih osoba, te nezaposlenih mladih, nezaposlenih osoba, žena, siromašnih i marginaliziranih grupa poput Roma, kao i 'energetski siromašnih domaćinstava', koja nisu u stanju da priušte dostatno grijanje u svojim domaćinstvima. Također je veća vjerovatnoća da će takvi pojedinci i grupe biti isključeni/neće biti u stanju da u potpunosti učestvuju u uobičajenom procesu konsultacija i kao takvi mogu iziskivati posebne mjere i/ili pomoć da bi učestvovali u njemu. Stoga je važno osigurati da je strategija uključivanja zainteresiranih strana socijalno inkluzivna i za ranjivije ili ugroženije dijelove društva.

U okviru Projekta će se poduzeti posebne mjere kako bi se osiguralo da ugroženi/ranjivi pojedinci i grupe imaju jednaku mogućnost za pristup informacijama, davanje povratnih informacija ili podnošenje žalbi. Angažiranje specijaliste za društvena pitanja od strane JIP-a će pomoći u osiguravanju proaktivnog informiranja svih grupa stanovništva. Provođenje će se podizanje svijesti u selima kako bi se osiguralo veće učešće ciljanog stanovništva. Fokus grupe ili pojedinačni sastanci za konsultacije posebno namijenjeni ugroženim/ranjivim pojedincima ili grupama održat će se kako bi se procijenili njihovi stavovi i razlozi za zabrinutost.

Kako bi se osiguralo da ne budu zapostavljeni i da su njihovi razlozi za zabrinutost saslušani, lokalne NVO i OCD mogu pomoći u dopiranju do tih ranjivih grupa i pokušati da ih uključe u konsultacije. Osim toga, u toku cijelog procesa tranzicije, bit će važno da se organizira posebno informiranje mladih, jer je njihova posvećenost i sudjelovanje u procesu tranzicije od ključne važnosti za zemlju i regije uglja. Dopiranje do mladih bi podrazumijevalo blisku saradnju sa obrazovnim institucijama u regiji, kao i sa klubovima za mlade i sportskim klubovima i službama za zapošljavanje, te sa svim drugim organizacijama/udruženjima koja su usmjerena na mlade.

Posebno je zabrinjavajući utjecaj tranzicije na već siromašne i ranjive grupe: na nivou zemlje, neformalno zapošljavanje čini 30% ukupnog zapošljavanja, a više od 16% svih radnika zaposleno je na ugovor o radu na određeno vrijeme, dok 24,5% radnika spada u siromašne radnike. Veća učestalost siromaštva unatoč zaposlenju evidentirana je među samozaposlenima (36%) i radnicima na određeno radno vrijeme (27,8%), radnicima na nepuno radno vrijeme (39,9%) i mladim radnicima (31,4%) dobi od 18-24 godine²⁰. Žene također pokazuju nižu stopu zaposlenosti, veću nezaposlenost i viši nivo neformalnog zapošljavanja u odnosu na muškarce.

Trendovi ljudskog i ekonomskog razvoja pokazuju ranjivost. Indeks ljudskog razvoja u 2018. godini iznosio je 0,769, što je zemlju svrstalo u kategoriju visokog ljudskog razvoja. Iznimno važno je to što se stanovništvo smanjuje i stari. Emigracija je hitan izazov koji predstavlja gubitak mladih i kvalificiranih radnika o kojima će ovisiti budući održivi razvoj. Nezaposlenost iznosi visokih 15,7%²¹, naročito među mladima (47,3%), ženama, licima s invaliditetom i Romima.²²

²⁰www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/---sro-budapest/documents/publication/wcms_774439.pdf

²¹ Anketa o radnoj snazi, Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, 2019. godina.

²² USDSEK Dekarbonizacija stambenog sektora u Bosni i Hercegovini, SIDA, april 2020. godine.

Osim toga, ukupno 2.193 osobe, to jest 21,61% ukupnog broja radnika u svim rudnicima uglja su invalidi, od čega 2.049 su radnici s invaliditetom zbog ozljede na radu i 144 su ratni invalidi. Najveći broj invalida je u rudniku Kreka, gdje iznosi 544 osobe, što je 24,79% zaposlenika. Zaposlenici s invaliditetom će biti naročito ranjivi u procesu tranzicije te će im biti potrebna ciljano socijalna zaštita.

Naročito marginalizirana grupa su Romi, koji su najveća etnička manjinska grupa koju čini 25.000-50.000 osoba koje prema UNICEF-u žive u višedimenzionalnom hroničnom siromaštvu. Najveći broj živi u Tuzlanskom kantonu (15-17.000), zatim u Kantonu Sarajevo i Zeničko-dobojskom kantonu.²³ Stopa zaposlenosti Roma je manja od ostalih, a značajno je manja za žene Romkinje (za žene je 30% manja u odnosu na muškarce za koje je 16% manja). Udio Roma bez ikakvog radnog iskustva je također značajno veći od ostalih. Romi žive u teškom siromaštvu, s jednom polovinom dohotka ukupnog stanovništva u zemlji.²⁴

4.4 Sažetak potreba za uključivanjem zainteresiranih strana i analiza njihovih interesa i utjecaja

Identificirane zainteresirane strane i njihov stepen utjecaja koji se uspoređuje s interesom koji oni mogu imati u Projektu odredit će vrstu i učestalost neophodnih aktivnosti uključivanja za svaku zainteresiranu stranu. Dodavanje i popunjavanje matrice (utjecaja i interesa), poput one koja je predstavljena u Tabeli u nastavku, može biti korisno pri određivanju gdje treba usmjeriti napore na uključivanju zainteresiranih strana.

Tabela 3: Matrica interesa i utjecaja

Nivo utjecaja				Nivo interesa
Visok	Uključiti/angažirati	Uključiti/angažirati	Partner	
Srednji	Informirati	Konsultirati	Konsultirati	
Nizak	Informirati	Informirati	Konsultirati	
	Nizak	Srednji	Visok	

U tabeli u nastavku identificirane su ključne zainteresirane strane u Projektu, priroda njihovog interesa za Projekt i nivoi njihovih interesa i utjecaja na Projekt, a na osnovu koda boja kako je dato u gornjoj matrici.

²³ <https://www.osce.org/files/f/documents/2/a/110495.pdf>

²⁴ www.rcc.int/romaintegration2020/files/user/docs/Roma%20Inclusion%20Index%202015.pdf

Tabela 4: Nivo uključenosti zainteresiranih strana na osnovu nivoa njihovih interesa i nivoa utjecaja

Grupa zainteresiranih strana u projektu		Priroda interesa	Nivo interesa	Nivo utjecaja	Nivo uključivanja
Pojedinci	Radnici zaposleni u rudnicima uglja (RMU): niskokvalificirani, polukvalificirani i visokokvalificirani radnici	Zainteresirani za mogućnosti zapošljavanja i/ili finansijsku podršku; socijalnu sigurnost; preraspoređivanje; prekvalifikaciju; drugo zaposlenje; obuke;	Visok	Srednji	Angažirati
	Radnici zaposleni u firmama koje rudnike snabdijevaju ulaznim materijalima	Radna mjesta i dohodak; socijalna sigurnost; preraspoređivanje; prekvalifikacija; drugo zaposlenje;	Visok	Srednji	Konsultirati
	Osobe pogođene prenamjenom zemljišta	Zainteresirane za utjecaj projekta na njihove nekretnine i sredstva za život i razumijevanje postupka isplate naknada	Visok	Srednji	Konsultirati
	Neformalni korisnici zemljišta	Prenamjena zemljišta	Visok	Srednji	Konsultirati
	Ranjivi: domaćinstva koja vode žene; osobe s ograničenom pokretljivošću; ili osobe s invaliditetom; nezaposlene osobe; nezaposleni mladi i žene; osobe s nedostatkom obrazovanja; osobe slabe pismenosti i IKT znanja	Zainteresirani za dostupnost, pristupačnost projektnih investicija i kako će projekt utjecati na njih	Visok	Srednji	Konsultirati
	Konsultantske usluge: različiti eksperti / predavači	Zainteresirani za učešće u raznim tenderskim procedurama; mogućnosti za pružanje konsultantskih usluga u oblasti obuke za traženje posla, vještina u području digitalne pismenosti, osnovnih poduzetničkih vještina, itd.	Visok	Srednji	Konsultirati
Pravna lica	RMU Banovići, Kreka i Zenica	Uključivanje zainteresiranih strana; Prenamjena i rekultivacija zemljišta, proizvodnja električne energije iz obnovljivih izvora; zatvaranje podzemnih rudarskih radova (jama Raspotočje u RMU Zenica)	Visok	Visok	Uključiti/angažirati
	TE Tuzla i Kakanj	Snabdijevaju se ugljem iz RMU Zenica (između Kaknja i Breze)	Visok	Srednji	Konsultirati
	Elektroprivreda BiH	Uključivanje zainteresiranih strana; Rudnici uglja u vlasništvu "Elektroprivrede BiH"; dioničko društvo – 90,37% u vlasništvu Federacije BiH;	Visok	Visok	Uključiti/angažirati
	Samostalni sindikat rudara FBiH; Samostalni sindikat radnika rudnika FBiH; Sindikati rudnika Banovići, Zenica i Kreka;	Zaštita i odbrana interesa svih radnika u sektoru rudarstva; pregovaranje o paketima za tranziciju	Visok	Srednji	Uključiti/angažirati
	Pod-ugovarači/građevinski radovi	Pod-ugovarači u cijelom vrijednosnom lancu rudarenja uglja i proizvodnje električne energije; Zainteresirani za učešće u raznim tenderskim procedurama;	Visok	Srednji	Uključiti/angažirati
	Pod-ugovarači/usluge	Pod-ugovarači koji pružaju usluge u cijelom vrijednosnom lancu rudarenja uglja i proizvodnje električne energije; Zainteresirani za učešće u raznim tenderskim procedurama;	Visok	Srednji	Uključiti/angažirati
	Lokalni poslovni subjekti u	Poslovne mogućnosti	Visok	Srednji	Konsultirati
Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH (MVTEO)	Definiranje politike, koordiniranje djelatnosti i usklađivanje planova entiteta u područjima energetike, zaštite okoliša, razvoja i korištenja prirodnih resursa (između ostalog); usklađivanje s međunarodnim ugovorima i izvještavanje o njima	Visok	Srednji	Partner	

Plan uključivanja zainteresiranih strana

Grupa zainteresiranih strana u projektu		Priroda interesa	Nivo interesa	Nivo utjecaja	Nivo uključivanja
Državne agencije i institucije	Ministarstva finansija na nivou BiH, FBiH i kantona	Nadzor nad zajmom; Budžeti;	Visok	Visok	Konsultirati
	Općine i mjesne zajednice u Tuzlanskom kantonu i Zeničko-dobojskom kantonu	Utvrđivanje politike upravljanja prirodnim resursima jedinice lokalne samouprave i distribucija novčanih sredstava ostvarenih na osnovu njihove upotrebe; Prostorni i urbanistički planovi; socijalna zaštita, obrazovanje, kultura i sport; Kultivacija i prenamjena zemljišta; Izdavanje različitih dozvola;	Visok	Visok	Uključiti/angažirati
	Federalni zavod za zapošljavanje; Kantonalna služba za zapošljavanje; lokalni biro za zapošljavanje (Tuzlanski kanton i Zeničko-dobojski kanton)	Jačanje kapaciteta kantonalnih službi i lokalnih biroa za zapošljavanje; Provođenje politika i mjera u oblasti rada i zapošljavanja, socijalne sigurnosti nezaposlenih osoba, unaprjeđenja zapošljavanja, profesionalne orijentacije, obuke i prekvalifikacije; Mjere koje se odnose na radnu snagu	Visok	Srednji	Partner
	JIP / Federalno ministarstvo energije i rudarstva	Agencija za implementaciju Projekta u FBiH. Upravljanje i implementacija projekta, nadzor, izvještavanje, program implementacije, upravljanje okolišnim i društvenim rizicima, upravljanje žalbama, provođenje i koordinacija PUZS, te aktivnosti nabavke i finansijskog upravljanja u FBiH.	Visok	Visok	Partner
	Federalno ministarstvo rada i socijalne politike	Podrška tranziciji radne snage; politika zapošljavanja, zaštita na radu, mirovinsko/penzijsko i invalidskog osiguranje, socijalna sigurnost i socijalna solidarnost, zaštita civilnih žrtvi rata, zaštita osoba s invaliditetom, socijalna zaštita	Visok	Srednji	Uključiti/angažirati
	Državna regulatorna komisija za električnu energiju	Regulator elektroenergetskog sektora; izdavanje dozvola	Srednji	Nizak	Informirati
	Ombudsmen BiH	Obuhvata pritužbe koje se odnose na ljudska prava, ravnopravnost, praćenje Zakona o slobodi pristupa informacijama; zabrana diskriminacije	Nizak	Nizak	Informirati
	Operator za obnovljive izvore energije i efikasnu kogeneraciju FBiH	Operacionalizacija sistema podsticaja proizvodnje i otkupa električne energije iz postrojenja koja koriste obnovljive izvore energije i efikasnu kogeneraciju	Srednji	Nizak	Informirati
	Elektroprenos BiH	Odobranja priključaka na prijenosnu mrežu	Visok	Nizak	Konsultirati
	Nezavisni operator sistema (NOS) u BiH	Upravlja cijelim sistemom prijenosa električne energije u BiH u svrhu osiguranja kontinuiranog snabdijevanja električnom energijom	Srednji	Nizak	Informirati
	Federalna ministarstva nadležna za: prostorno uređenje; okoliš; poljoprivredu; obrazovanje; razvoj, poduzetništvo i obrte,	Relevantna za sanaciju, prenamjenu i rekultivaciju zemljišta nakon rudarenja, zatvaranje rudnika u Zenici; samozapošljavanje;	Visok	Visok	Uključiti/angažirati
	Federalni fond za zaštitu okoliša	Prikupljanje i distribucija finansijskih sredstava za zaštitu okoliša	Srednji	Srednji	Konsultirati
	Regulatorna komisija za energiju u FBiH (FERK)	Odobranje proizvodnje električne energije, utvrđivanje tarifnih stavova za snabdijevanje električnom energijom; određivanje referentne cijene električne energije za postrojenja koja koriste obnovljive izvore i kogeneraciju	Visok	Srednji	Konsultirati
	Gender Centar FBiH (Vlada FBiH)	Prati položaj žena i implementaciju njihovih zajamčenih prava; ima pravo da ispituje povrede Zakona o ravnopravnosti spolova BiH, na zahtjev ministarstava, građana i nevladinih organizacija ili na svoju vlastitu inicijativu	Visok	Srednji	Konsultirati

Plan uključivanja zainteresiranih strana

Grupa zainteresiranih strana u projektu		Priroda interesa	Nivo interesa	Nivo utjecaja	Nivo uključivanja
	Privredne komore u FBiH i relevantnim kantonima	Učešće u izradi propisa i mjera razvojnih politika, podrška privredi;	Srednji	Srednji	Konsultirati
	Federalni zavod za mirovinsko/penzijsko i invalidsko osiguranje	Mirovinske/penzijske usluge	Srednji	Srednji	Uključiti/angažirati
	Direkcija za evropske integracije BiH	Koordinacija usklađivanja s pravnom stečevinom EU-a	Srednji	Nizak	Informirati
	Ministarstva Zeničko-dobojskog kantona nadležna za: prostorno uređenje; zaštitu okoliša; poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo; finansije;	Rekultivacija i prenamjena zemljišta; finansiranje poljoprivredne politike; mjere koje se odnose na radnu snagu	Visok	Visok	Uključiti / angažirati
	Ministarstva Tuzlanskog kantona nadležna za: prostorno uređenje; zaštitu okoliša; poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo; privredu, finansije;	Rekultivacija i prenamjena zemljišta; finansiranje poljoprivredne politike; mjere koje se odnose na radnu snagu	Visok	Visok	Uključiti / angažirati
	Različite vladine inspekcije poput inspekcije za rudarstvo, inspekcije rada, inspekcije za građevinarstvo, poljoprivredu, energetiku	Zainteresirane za provedbu zakonskih zahtjeva u svim aspektima implementacije projekta	Visok	Srednji	Informirati
	Gender Centar FBiH	Prati položaj žena i implementaciju njihovih zajamčenih prava; Pruža stručnu pomoć	Visok	Srednji	Informirati
	SB	Zainteresirana za postizanje razvojnih ciljeva projekta i poštovanje okolišnih i društvenih standarda projekta	Visok	Visok	Partner
Akademaska zajednica	Akademaska zajednica/fakulteti, istraživačke institucije i centri	Zainteresirani za razmjenu znanja i doprinosi aktivnostima jačanja kapaciteta	Srednji	Nizak	Informirati
Udruženja, NVO	Udruženje poslodavaca FBiH (UP); i ostali	Zastupa interese poslodavaca i pruža neophodnu podršku u razvoju poslovanja; Potencijalno zabrinuto u vezi s okolišnim i socijalnim utjecajima i tehničkim projektima. Projekt može pružiti platformu za razmjenu znanja.	Visok	Srednji	Konsultirati
	NVO/OCD	Aktivnosti uključivanja zajednica; Zainteresirani za koristi projekta. Interes za okolišne i društvene aspekte projekta kao i za zdravlje i sigurnost zajednice	Visok	Srednji	Uključiti/angažirati
Mediji	Mediji (TV, radio, elektronski)	Omogućuje široko i redovito širenje informacija u vezi s Projektom, osigurava njegovu vidljivost i olakšava angažman zainteresiranih strana	Srednji	Nizak	Informirati
Ranjivi grupe	Osobe koje žive ispod granice siromaštva; žene; mladi; domaćinstva koja vode žene; domaćinstva koja vode starije osobe bez ikakvog drugog člana domaćinstva koji donosi prihode; lica sa ograničenom pokretljivošću; ili lica s invaliditetom; osobe slabe pismenosti i IKT znanja	Zainteresirani za dostupnost, pristupačnost projektnih investicija i kako će projekt utjecati na njih	Visok	Srednji	Konsultirati

4.5 Proširivanje liste zainteresiranih strana

Ovaj Projekt će imati različite grupe ljudi i ekonomski diferencirane grupe koje su zainteresirane za Projekt na različitim nivoima. Možda će se u okviru Projekta ponovo trebati razmotriti lista zainteresiranih strana i provjeriti postoji li potreba da se ta lista proširi i da se sarađuje sa drugim zainteresiranim stranama u toku implementacije Projekta. Potencijalno ažuriranje bit će dio periodičnog ažuriranja PUZS-a.

Tabela 5: Upitnik za proširenje i ažuriranje

UPITNIK ZA PROŠIRENJE I AŽURIRANJE LISTE ZAINTERESIRANIH STRANA	
☐ DA ☐ NE <i>Ako je odgovor ne, lista zainteresiranih strana u okviru Projekta treba se proširiti</i>	<p>Je li naša sadašnja lista usmjerena na relevantne zainteresirane strane koje su važne za naše sadašnje i buduće aktivnosti?</p> <p><i>(Odgovori trebaju biti zasnovani na poznavanju Projekta, zaprimljenim povratnim informacijama i registriranim žalbama na neadekvatno informiranje i povratne informacije tokom angažmana zainteresiranih strana)</i></p>
☐ DA ☐ NE <i>Ako je odgovor ne, treba se ponovo razmotriti ili provesti dopunska procjena potreba, te se treba ponovo razmotriti lista zainteresiranih strana</i>	<p>Imamo li dobro razumijevanje toga odakle zainteresirane strane dolaze, šta mogu željeti, kao i da li će biti zainteresirane za saradnju u okviru Projekta i zašto?</p> <p><i>(Odgovori trebaju biti zasnovani na učestalosti obraćanja zainteresiranih strana kroz druge komunikacijske kanale osim projektnih, sa prijedlogom za uključivanje grupa ili prihvatljivih aktivnosti, itd.)</i></p>
☐ DA ☐ NE <i>Ako je odgovor ne, lista zainteresiranih strana treba se ponovo razmotriti, kao i kriteriji za prihvaćanje i evaluaciju</i>	<p>Je li sadašnja strategija uključivanja adekvatno usmjerena na potencijalne korisnike Projekta iz svih ranjivih grupa?</p> <p><i>(Odgovori trebaju biti zasnovani na Dnevniku uključivanja zainteresiranih strana u vezi sa rodnim aspektima i zaprimljenim žalbama svih ranjivih pojedinaca/grupa na nedovoljnu uključenost i/ili pristup koristima od Projekta)</i></p>

5 PROGRAM UKLJUČIVANJA ZAINTERESIRANIH STRANA

5.1 Principi uključivanja zainteresiranih strana

Kako bi se zadovoljili pristupi najbolje prakse, Projekt će primijeniti sljedeće principe angažmana zainteresiranih strana:

- *Pristup otvorenosti i vremena trajanja*: javne konsultacije o projektu bit će organizirane tokom čitavog vremena trajanja, provodit će se na otvoren način, bez vanjskih manipulacija, uplitanja, prisile ili zastrašivanja;
- *Informirano sudjelovanje i povratne informacije*: informacije će se pružati i široko distribuirati među svim zainteresiranim stranama u odgovarajućem formatu; pružaju se mogućnosti za dostavljanje povratnih informacija zainteresiranih strana, za analizu i rješavanje komentara i zabrinutosti;
- *Inkluzivnost i osjetljivost*: vrši se identifikacija zainteresiranih strana kako bi se podržala bolja komunikacija i izgradili efektivni odnosi. Proces učešća u projektima je inkluzivan. Sve zainteresirane strane se u svakom trenutku potiču da budu uključene u proces konsultacija. Svim zainteresiranim stranama omogućen je jednak pristup informacijama. Osjetljivost na potrebe zainteresiranih strana ključni je princip na kojem se zasniva odabir metoda angažmana. Posebna pažnja posvećena je ranjivim grupama.

5.2 Svrha i vremenski raspored uključivanja zainteresiranih strana

Uključivanje zainteresiranih strana kreirano je na način da uspostavi efektivnu platformu za produktivnu interakciju s osobama pod utjecajem projekta i ostalim zainteresiranim stranama oko rezultata implementacije Projekta. Značajan angažman zainteresiranih strana tokom projektnog ciklusa važan je aspekt dobrog upravljanja Projektom i pruža mogućnosti za:

- Osiguranje osmišljenog uključivanja građana;
- Traženje povratnih informacija koje će biti osnova za dizajn, implementaciju, monitoring i evaluaciju Projekta;
- Pojašnjenje ciljeva i obima Projekta i upravljanje očekivanjima;
- Procjenu i ublažavanje rizika Projekta;
- Pобољшanje projektnih rezultata i koristi;
- Širenje informacija o Projektu;
- Rješavanje žalbi u okviru Projekta.

5.3 Objavljivanje informacija

Nacrti svih propisanih dokumenata u skladu s odredbama ODO (tj. OODU, PODO, PUZS, PUR, LULRF) bit će javno objavljeni najmanje 15 dana prije javnih konsultacija na web stranicama JIP-a i Svjetske banke. Paketi za objavljivanje uključivat će:

1. Najavu projekta, uključujući:
 - a. Kratak opis projekta
 - b. Opis dogovora o javnim konsultacijama (vrijeme, mjesto...)
 - c. Načine dostavljanja komentara i povratnih informacija
 - d. Ključne rokove

2. Odgovarajuće nacрте dokumenata

Javna objava nacрта dokumenata Projekta bit će priopćena putem pisanih i elektronskih medija kao i putem društvenih mreža i na web stranici PIU, u sklopu prethodno opisanih ukupnih aktivnosti uključivanja zainteresiranih strana.

JIP će analizirati komentare na sve objavljene dokumente. Glavni komentari bit će ugrađeni u konačnu verziju dokumenata i objavljeni zajedno s izvještajem o javnim konsultacijama, tj. (i) listom medija u kojima je priopćenje objavljeno, (ii) sadržajem priopćenja, (iii) vremenom objavljivanja, (iv) listom zaprimljenih povratnih informacija, (v) zapisnicima sa javnih konsultacija, (vi) listom učesnika.

Posebni upravljački instrumenti za svaku lokaciju koji su razvijeni za upravljanje okolišnim i društvenim rizicima i utjecajima, poput planova upravljanja okolišem i društvom (PUOD) i planova korištenja zemljišta i obnove izvora prihoda (LULRP), bit će objavljeni na isti način kao i dokumenti o dubinskoj analizi u području OiD pitanja izrađeni u toku pripreme Projekta. JIP će biti odgovoran za provođenje javnih konsultacija u vezi s tim, kao i prikupljanje i ugrađivanje povratnih informacija u konačnu verziju dokumenata i ponovno objavljivanje dokumenata.

U toku implementacije Projekta, specijaliste za okolišna i društvena pitanja angažirane od strane JIP-a izrađivat će tromjesečne izvještaje o OiD učinku aktivnosti implementiranih na svakoj pod-projektnoj lokaciji koji će sadržavati ažurirane informacije o provedbi plana uključivanja zainteresiranih strana. Tromjesečni izvještaji će se objavljivati na web stranici PIU.

U toku implementacije Projekta, tromjesečne ažurirane informacije iz MŽ-a bit će dostupne na web stranici PIU. Ažurirane informacije bit će razvrstane prema spolu i vrsti žalbi, te će se redovno ažurirati.

Dokumenti ugovarača o upravljanju okolišnim i društvenim rizicima (koji mogu uključivati PUOD, Plan upravljanja saobraćajem, kodekse ponašanja za zaposlenike i ugovorne radnike, itd.) učinit će se dostupnim na web stranicama PIU ugovarača, prema potrebi. Informacije o vremenskom rasporedu građevinskih radova i srodne informacije objavit će se putem različitih medija, novina i radija, što je moguće prije, a najkasnije 2 sedmice prije samog izvođenja.

U Tabeli 6 ukratko su opisane vrste informacija koje će biti objavljene i oblici u kojima će biti objavljene, te vrste metoda koje će se koristiti za priopćavanje tih informacija koje će biti usmjerene na širok spektar grupa zainteresiranih strana.

Tabela 6: Metode objave informacija

Ciljane zainteresirane strane	Informacije/dokumenti koji se objavljuju	Kanal za objavljivanje	Vrijeme/ učestalost	Nosioci
Sve zainteresirane strane	<ul style="list-style-type: none"> Projektni dokumenti u skladu s ODO (ODOU, PUZS, LULRF, PUR) 	<ul style="list-style-type: none"> Web stranice PIU/FMERI 	Nakon izrade nacrt dokumenata radi omogućavanja javnih konsultacija, zatim objaviti konačne verzije	<ul style="list-style-type: none"> PIU/FMERI
	<ul style="list-style-type: none"> PUOD, APP pod-projekata 	<ul style="list-style-type: none"> Web stranice PIU/FMERI i jedinica lokalne samouprave 	Nakon izrade nacrt dokumenata radi omogućavanja javnih konsultacija, zatim objaviti konačne verzije	<ul style="list-style-type: none"> PIU/FMERI Nadležne službe u jedinicama lokalne samouprave
	<ul style="list-style-type: none"> Kratki izvještaji o napretku projekta Sažeci aktivnosti uključivanja zainteresiranih strana 	<ul style="list-style-type: none"> Web stranice PIU/FMERI i jedinica lokalne samouprave 	Tromjesečno	<ul style="list-style-type: none"> PIU/FMERI Nadležne službe u jedinicama lokalne samouprave
	<ul style="list-style-type: none"> Ankete korisnika (uključujući radnike rudnika i članove zajednice izvan rudnika) 	<ul style="list-style-type: none"> Web stranice PIU/FMERI i jedinica lokalne samouprave 	Jednom godišnje	<ul style="list-style-type: none"> Odbori za tranziciju na državnom, entitetskom i općinskom nivou
	<ul style="list-style-type: none"> Najave projekta (vremenski raspored projektnih aktivnosti i srodne informacije) Pozivi na javne konsultacije 	<ul style="list-style-type: none"> Web stranice PIU/FMERI i jedinica lokalne samouprave Objave putem različitih medija i priopćenja za javnost 	Redovno u skladu s dinamikom projekta	<ul style="list-style-type: none"> PIU/FMERI Nadležne službe u jedinicama lokalne samouprave
	<ul style="list-style-type: none"> Mapa puta za pravednu tranziciju u regijama uglja u BiH 	<ul style="list-style-type: none"> Radionica s ključnim zainteresiranim stranama / fokus grupama Web stranice JIP/MVTEO/FMERI i jedinica lokalne samouprave Web stranice vlade u Republici Srpskoj Objava nacrt Mape puta za pravednu tranziciju u regijama uglja u BiH Izvjštavanje lokalnih radijskih i TV stanica Objave putem različitih medija i priopćenja za javnost 	Nakon izrade nacrt dokumenata radi omogućavanja javnih konsultacija, zatim objaviti konačne verzije	<ul style="list-style-type: none"> Vijeće ministara BiH/MVTEO/PIU/FMERI Nadležne službe u kantonima i jedinicama lokalne samouprave
	<ul style="list-style-type: none"> Strategija pravedne tranzicije FBiH Plan provedbe Strategije pravedne tranzicije FBiH Relevantni zakoni i/ili izmjene i 	<ul style="list-style-type: none"> Niz radionica s ključnim zainteresiranim stranama i fokus grupama Objava nacrt Strategije pravedne tranzicije FBiH i Plana 	Nakon izrade nacrt dokumenata radi omogućavanja javnih konsultacija, zatim objaviti konačne verzije	<ul style="list-style-type: none"> Parlament FBiH Vlada FBiH PIU/FMERI Nadležne službe u kantonima i

Plan uključivanja zainteresiranih strana

Ciljane zainteresirane strane	Informacije/dokumenti koji se objavljuju	Kanal za objavljivanje	Vrijeme/ učestalost	Nosioci
	dopune zakona o prostornom uređenju, okolišu, javnoj službi za zapošljavanje, socijalnoj pomoći,	<ul style="list-style-type: none"> Web stranice PIU/MVTEO/FMERI i jedinica lokalne samouprave Objave putem različitih medija i priopćenja za javnost Izještavanje lokalnih radijskih i TV stanica 		<ul style="list-style-type: none"> jedinicama lokalne samouprave Zavod za zapošljavanje FBiH i kantona
	<ul style="list-style-type: none"> Master planovi prenamjene zemljišta za rudnike Banoviće, Zenicu i Kreku Elaborati i studije izvodljivosti proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora za rudnike Banoviće i Zenicu Planovi tranzicije radne snage za rudnike Banoviće i Zenicu Plan zatvaranja Rudnika Zenica (počevši s dijelom u kojem se nalazi jama Raspotočje) Plan prenamjene zemljišta za Rudnik Zenicu Planovi zatvaranja za odabrane podzemne radove za Zenicu 	<ul style="list-style-type: none"> Web stranice PIU/FMERI i jedinica lokalne samouprave Oglasne ploče u rudnicima uglja Objave putem različitih medija i priopćenja za javnost 	Nakon izrade nacrtu dokumenata radi omogućavanja javnih konsultacija, zatim objaviti konačne verzije	<ul style="list-style-type: none"> Elektroprivreda BiH / Rudnik Banovići /Vlada FBiH/ FMERI / Nadležne službe u jedinicama lokalne samouprave
Svi OU i ranjivi pojedinci / domaćinstva	<ul style="list-style-type: none"> Informacije o procesu mehanizma za rješavanje žalbi (MRŽ) (uključujući informacije o lokalnim kanalima za prijem žalbi) 	<ul style="list-style-type: none"> Web stranice PIU/FMERI i jedinica lokalne samouprave Oglasne ploče / info pultovi jedinica lokalne samouprave / lokalnih zajednica u pod-projektnim područjima Letak s informacijama o MRŽ Objave putem različitih medija i priopćenja za javnost 	Nakon identifikacije pod-projekata	<ul style="list-style-type: none"> PIU/FMERI Nadležne službe u kantonima i jedinicama lokalne samouprave
OU i ranjivi pojedinci / domaćinstva: <ul style="list-style-type: none"> Sindikati FBiH, Banovića, Zenice i Kreke Radnici rudnika Banovići, Zenica i Kreka; Lokalne poslovne zajednice Lokalne zajednice 	<ul style="list-style-type: none"> Uspostava internih jedinica za tranziciju radne snage u rudnicima Informacije o novčanim podsticajima i produktivnim mjerama za podršku dobrovoljnom prelasku na drugo radno mjesto Informacije o jačanju kapaciteta 	Web stranice: <ul style="list-style-type: none"> PIU/FMERI Jedinica lokalne samouprave / lokalnih zajednica u pod-projektnim područjima Kantonalnih službi za zapošljavanje Lokalnih biroa za zapošljavanje Objave putem različitih medija i 	Nakon identifikacije pod-projekata	<ul style="list-style-type: none"> Rudnici Banovići, Zenica i Kreka i sindikati PIU/FMERI Nadležne službe u kantonima i jedinicama lokalne samouprave Kantonalne službe za

Plan uključivanja zainteresiranih strana

Ciljane zainteresirane strane	Informacije/dokumenti koji se objavljuju	Kanal za objavljivanje	Vrijeme/ učestalost	Nosioci
<ul style="list-style-type: none"> Nezaposleni radnici; 	<ul style="list-style-type: none"> lokalnih biroa i kantonalnih službi za zapošljavanje Mjere tržišta rada Mjere i podsticaji za prijevremeno umirovljenje 	<ul style="list-style-type: none"> priopćenja za javnost Oglasne ploče / info pultovi u rudnicima uglja Sastanci uživo – po potrebi Konsultacije sa zajednicama i radnicima Pisane informacije – brošure, plakati, letci, web stranice 		<ul style="list-style-type: none"> zapošljavanje Lokalni biro i za zapošljavanje
<p>OZS:</p> <ul style="list-style-type: none"> Osobe pogođene prenamjenom zemljišta Neformalni korisnici zemljišta <p>Ranjivi pojedinci / domaćinstva</p>	<ul style="list-style-type: none"> Prenamjena zemljišta obnove izvora izdržavanja Stope naknade i metodologija MRŽ vezano za prenamjenu zemljišta (uključujući informacije o lokalnim kanalima za prijem žalbi) 	<ul style="list-style-type: none"> Web stranice PIU/FMERI i kantonalnih vlada i jedinica lokalne samouprave Oglasne ploče / info pultovi jedinica lokalne samouprave / lokalnih zajednica u pod-projektnim područjima Konsultacije sa zajednicama i, po potrebi, sastanci uživo Letak s informacijama o MRŽ Objave putem različitih medija i priopćenja za javnost 	<p>Nakon utvrđivanja zahtjeva za prenamjenom zemljišta u okviru pod-projekata</p>	<ul style="list-style-type: none"> PIU/FMERI Nadležne službe u jedinicama lokalne samouprave
<p>OZS:</p> <ul style="list-style-type: none"> Pod-ugovarači, dobavljači Pod-ugovarači, usluge Pod-ugovarači, građevinski radovi 	<ul style="list-style-type: none"> Proces prenamjene odabranih površina u Rudniku Banovići Projektovanje i izgradnja postrojenja za proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora Prenamjena bivšeg rudarskog zemljišta u Rudniku Zenica 	<ul style="list-style-type: none"> Web stranice ugovarača Projektna i pod-projektna dokumentacija u papirnom obliku u prostorijama kompanija/na radilištima 	<p>Prije početka radova / pružanja usluga</p>	<ul style="list-style-type: none"> PIU/FMERI Ugovarači/pod-ugovarači/ nadzori/ pružaoci usluga/dobavljači
<p>OZS:</p> <ul style="list-style-type: none"> Nadzori, Razne konsultantske usluge: eksperti i predavači 	<ul style="list-style-type: none"> Proces MRŽ za radnike Mjere zaštite na radu, rizici tokom građevinskih radova, mjere opreza pri upravljanju otpadom i opasnim materijalima, ZRO Kodeks ponašanja 	<ul style="list-style-type: none"> Web stranice ugovarača Projektna i pod-projektna dokumentacija u papirnom obliku u prostorijama kompanija/na radilištima 	<p>Prije početka radova / pružanja usluga</p>	<ul style="list-style-type: none"> PIU/FMERI Ugovarači/pod-ugovarači/nadzori/ pružaoci usluga/dobavljači
<p>OZS:</p> <ul style="list-style-type: none"> Predstavnici vlada i ministarstava BiH, FBiH i kantona; Općine u Zeničko- 	<ul style="list-style-type: none"> Pozivi na sastanke Pozivi na javne konsultacije Projektna dokumentacija 	<ul style="list-style-type: none"> Službena korespondencija (e-mail/faks/pošta) 	<p>Redovno u skladu s dinamikom projekta</p>	<ul style="list-style-type: none"> PIU/FMERI

Plan uključivanja zainteresiranih strana

Ciljane zainteresirane strane	Informacije/dokumenti koji se objavljuju	Kanal za objavljivanje	Vrijeme/ učestalost	Nosioци
<p>dobojskom kantonu i Tuzlanskom kantonu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kantonalne službe i lokalni biro i za zapošljavanje • Lokalne NVO/OCD • Udruženje poslodavaca FBiH • Akademska zajednica /fakulteti, istraživačke institucije i centri • Vanjskotrgovinska komora BiH i privredne komore FBiH, kantona i općina 				
<p>OZS:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mediji (TV, radio, elektronski) 	<ul style="list-style-type: none"> • Najave projekta (vremenski raspored projektnih aktivnosti i srodne informacije) • Pozivi na javne konsultacije • Informacije o planiranim sastancima • Ostale relevantne informacije o projektu, prema potrebi 	<ul style="list-style-type: none"> • Službena korespondencija (e-mail/faks/pošta) 	<p>Redovno u skladu s dinamikom projekta</p>	<ul style="list-style-type: none"> • PIU/FMERI

5.4 Planirane aktivnosti uključivanja zainteresiranih strana

Aktivnosti uključivanja zainteresiranih strana predložene su kako bi se zainteresiranim stranama pružile relevantne informacije i mogućnosti da izraze svoje stavove o temama koje su njima važne. Angažiranje zainteresiranih strana također će biti primjereno spolu. Projekt će potaknuti učešće žena i naglasiti karakteristike Projekta koje su osmišljene da odgovore na njihove potrebe i povećaju im pristup projektnim koristima. Projekt će provesti ciljane konsultacije s ranjivim pojedincima i grupama kako bi se razumjele njihove zabrinutosti / potrebe u pogledu pristupa informacijama.

Vrste aktivnosti i njihov vremenski raspored prilagođeni su trima glavnim fazama projekta:

- Priprema projekta (uključujući izradu OODU, PODO, PUR, LULRF i PUZS; izradu posebnih LULRP i PUOD za svaku lokaciju);
- Implementacija projekta (uključujući pozive za apliciranje na bespovratna sredstva, nabavku ugovarača i dobavljača, pružanje usluga/građevinske radove);
- Monitoring projekta (u toku i nakon implementacije projekta).

Posebne strategije za uključivanje zainteresiranih strana u okviru PUZS-a za sve projektne aktivnosti izradit će se kada više pojedinosti o aktivnostima i njihovim lokacijama bude poznato. Prilikom izrade svake posebne strategije za uključivanje zainteresiranih strana u okviru PUZS-a ponovo će se razmotriti lista identificiranih zainteresiranih strana i njihova analiza i osigurat će se da su one zainteresirane strane (i) na koje projekt utječe ili bi mogao utjecati (osobe pod utjecajem projekta); i (ii) koje mogu biti zainteresirane za projekt (ostale zainteresirane strane), adekvatno i preciznije identificirane.

Konsultacije i sudjelovanje zaposlenika u donošenju odluka uređeni su Zakonom o radu. Zakonom je propisano formiranje **vijeća zaposlenika** (član 119.). Radnici kod poslodavca koji zapošljava najmanje 30 radnika imaju pravo da formiraju vijeće zaposlenika, koje će ih zastupati kod poslodavca u zaštiti njihovih prava i interesa. Ako kod poslodavca nije formirano vijeće zaposlenika, sindikat ima obaveze i ovlaštenja koja se odnose na vijeće zaposlenika, u skladu sa zakonom. Vijeće zaposlenika formira se na prijedlog reprezentativnog sindikata ili najmanje 20% radnika zaposlenih kod poslodavca.

Kada je riječ o konsultacijama o zbrinjavanju radnika, u članu 109. Zakona o radu u FBiH utvrđena je obaveza poslodavca koji zapošljava više od 30 radnika, a koji u period od **naredna tri mjeseca** ima namjeru da zbog ekonomskih, tehničkih ili organizacijskih razloga otkáže ugovor o radu najmanje petorici radnika, dužan je da se **konsultira sa vijećem zaposlenika i sindikatom**. Poslodavac je obavezan izraditi **program zbrinjavanja viška radnika**. Konsultacije o tom programu moraju započeti najmanje 30 dana prije davanja obavijesti o otkazu radnicima na koje se odnosi. Program se mora dostaviti u pisanoj formi vijeću zaposlenika i sindikatu prije početka konsultiranja, a sadrži, naročito, sljedeće informacije:

- razloge za predviđeno otkazivanje ugovora o radu;
- broj, kategoriju i spol radnika za čije je ugovore predviđen otkaz;
- mjere za koje poslodavac smatra da se pomoću njih mogu izbjeći neki ili svi predviđeni otkazi (npr. raspoređivanje radnika na drugo radno mjesto kod istog poslodavca,

- prekvalifikacije gdje je to potrebno, privremeno skraćivanje radnog vremena);
- mjere za koje poslodavac smatra da bi mogle pomoći radnicima da nađu zaposlenje kod drugog poslodavca;
- mjere za koje poslodavac smatra da se mogu poduzeti u cilju prekvalifikacije radnika radi zapošljavanja kod drugog poslodavca.

Ako u periodu od jedne godine od otkazivanja ugovora o radu poslodavac namjerava da zaposli radnike sa istim kvalifikacijama i stepenom stručne spreme ili na istom radnom mjestu, prije zapošljavanja drugih lica dužan je ponuditi zaposlenje onim radnicima čiji su ugovori o radu otkazani.

Iako su Zakonom o radu propisane obavezne konsultacije sa vijećem zaposlenika i sindikatima, nije propisana obaveza dostavljanja sažetka dobijenih povratnih informacija od vijeća zaposlenika ili sindikata i kratkog objašnjenja načina na koji su povratne informacije uvažene ili razloga zbog kojih nisu uvažene, kako to zahtijeva ODS10. Nisu propisani način očitovanja vijeća zaposlenika niti rezultati i zaključci provedenih konsultacija, kao ni kome se dostavljaju. Međutim, u članu 17. **Zakona o vijeću zaposlenika**²⁵ propisana je obaveza poslodavca da konsultuje i pribavi prethodnu suglasnost vijeća zaposlenika o pitanjima koja su od interesa za ekonomski i socijalni položaj zaposlenika, a naročito kada se radi o namjeri poslodavca da zbog ekonomskih, tehničkih ili organizacijskih razloga otkaže ugovor o radu za više od 10% zaposlenika, ali najmanje peterici, i o planu zapošljavanja, premještanju i otkazu, kao i iz drugih razloga. Odluka poslodavca donesena suprotno odredbama ovog Zakona o obavezi konsultiranja sa vijećem zaposlenika ništavna je.

Međutim, u ostvarivanju pojedinačnih prava iz radnog odnosa radnik može zahtijevati ostvarivanje tih prava kod poslodavca, pred nadležnim sudom i drugim organima, u skladu sa Zakonom o radu (član 113.). U članu 113. Zakona o radu propisani su instrumenti za zaštitu pojedinačnih prava iz radnog odnosa. Radnik može u roku od 30 dana od dana dostavljanja odluke kojom je povrijeđeno njegovo pravo, odnosno od dana saznanja za povredu prava zahtijevati od poslodavca ostvarivanje tog prava. Ako poslodavac u roku od 30 dana od dana podnošenja zahtjeva za zaštitu prava ili postizanja dogovora o mirnom rješavanju spora iz člana 116. stav 1. Zakona o radu ne udovolji tom zahtjevu, radnik može u daljem roku od 90 dana podnijeti tužbu pred nadležnim sudom. Međutim, zaštitu povrijeđenog prava pred nadležnim sudom ne može zahtijevati radnik koji prethodno poslodavcu nije podnio zahtjev, osim u slučaju zahtjeva radnika za naknadu štete ili drugo novčano potraživanje iz radnog odnosa.

²⁵ "Službene novine FBiH", br. 38/04.

Tabela 7: Sažetak predložene strategije za konsultacije

Ciljane zainteresirane strane	Tema konsultacija	Metoda konsultacija	Lokacija/učestalost	Nosioci
Priprema projekta (uključujući izradu OODU, PODO, PUR, LULRF i PUZS; izradu posebnih LULRP i PUOD za svaku lokaciju);				
Sve ključne zainteresirane strane	<ul style="list-style-type: none"> Projektni dokumenti u skladu s ODO (OODU, PUZS, LULRF, PUR) 	Sastanci za javne konsultacije	Tuzlanski kanton Zeničko-dobojski kanton Nakon odobrenja dokumenata od strane SB	<ul style="list-style-type: none"> MVTEO PIU/FMERI
	<ul style="list-style-type: none"> PUOD, APP pod-projekata 	<ul style="list-style-type: none"> Web stranice PIU/FMERI i kantona i jedinica lokalne samouprave 	Nakon izrade nacrt dokumenata	<ul style="list-style-type: none"> PIU/FMERI Nadležne službe u kantonima i jedinicama lokalne samouprave
Sve zainteresirane strane	<ul style="list-style-type: none"> Kratki izvještaji o napretku projekta Sažeci aktivnosti uključivanja zainteresiranih strana 	<ul style="list-style-type: none"> Web stranice PIU/ FMERI i jedinica lokalne samouprave 	Tromjesečno	<ul style="list-style-type: none"> PIU/FMERI Nadležne službe u kantonima i jedinicama lokalne samouprave
	<ul style="list-style-type: none"> Najave projekta (vremenski raspored projektnih aktivnosti i srodne informacije) Pozivi na javne konsultacije 	<ul style="list-style-type: none"> Web stranice PIU/FMERI i kantonalnih vlada i jedinica lokalne samouprave Objave putem različitih medija i priopćenja za javnost 	Redovno u skladu s dinamikom projekta	<ul style="list-style-type: none"> PIU/FMERI Nadležne službe u kantonima i jedinicama lokalne samouprave
	<ul style="list-style-type: none"> Ankete korisnika (uključujući radnike rudnika i članove zajednice izvan rudnika) 	<ul style="list-style-type: none"> Web stranice PIU/ FMERI i jedinica lokalne samouprave; Fokus grupe; 	Jednom godišnje	<ul style="list-style-type: none"> Odbori za tranziciju na državnom, entitetskom i općinskom nivou
	<ul style="list-style-type: none"> Mapa puta za pravednu tranziciju u regijama uglja u BiH 	<ul style="list-style-type: none"> Radionica s ključnim zainteresiranim stranama u BiH Objava nacrt Mape puta za pravednu tranziciju u regijama uglja u BiH Web stranice MVTEO, PIU/FMERI, vlada RS i FBiH, kantona i jedinica 	Nakon izrade dokumenta / (i redovno nakon izmjena i dopuna)	<ul style="list-style-type: none"> Vijeće ministara BiH, MVTEO, PIU/FMERI, Ministarstvo energetike i rudarstva RS Nadležne službe u kantonima i jedinicama lokalne samouprave

Ciljane zainteresirane strane	Tema konsultacija	Metoda konsultacija	Lokacija/učestalost	Nosioци
		lokalne samouprave • Izvještavanje lokalnih radijskih i TV stanica • Objave putem različitih medija i priopćenja za javnost.		
Implementacija projekta (uključujući pozive za apliciranje na bespovratna sredstva, nabavku ugovarača i dobavljača, pružanje usluga/građevinske radove)				
<ul style="list-style-type: none"> • Radnici rudnika Banovići, Zenica, Kakanj i Kreka • Sindikati • Lokalne poslovne zajednice • Lokalne zajednice • Osobe pogođene prenamjenom zemljišta • Neformalni korisnici zemljišta • Kantonalne službe i lokalni biro i za zapošljavanje • Općine u Zeničko-dobojskom kantonu i Tuzlanskom kantonu • Privredne komore • Ranjive grupe /domaćinstva 	<ul style="list-style-type: none"> • Potrebe zainteresiranih strana za jačanjem kapaciteta, opremom, uslugama 	<ul style="list-style-type: none"> • Sastanci za konsultacije 	Prije nabavke robe i usluga	<ul style="list-style-type: none"> • Elektroprivreda BiH • PIU/FMERI • Nadležne službe u kantonima i jedinicama lokalne samouprave
<ul style="list-style-type: none"> • Radnici rudnika • Lokalne poslovne zajednice • Lokalne zajednice • Ranjivi pojedinci/domaćinstva • Osobe pogođene prenamjenom zemljišta • Neformalni korisnici zemljišta • Kantonalne službe i lokalni biro i za zapošljavanje • Lokalni NVO/OCD • Akademska zajednica /fakulteti • Predstavnici Vlade FBiH i kantonalnih vlada 	<ul style="list-style-type: none"> • Master plan prenamjene zemljišta za Rudnik Banoviće • Plan prenamjene zemljišta za Rudnik Zenicu • Elaborati i studije izvodljivosti proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora za rudnike Banoviće i Zenicu • Planovi tranzicije radne snage za rudnike Banoviće i Zenicu • Plan zatvaranja Rudnika Zenica (počevši s dijelom u kojem se nalazi jama Raspotočje) 	<ul style="list-style-type: none"> • Javni i odvojeni sastanci • Niz radionica s ključnim zainteresiranim stranama • Objava na web stranicama PIU/FMERI i kantonalnih vlada i jedinica lokalne samouprave • Objave putem različitih medija i priopćenja za javnost • Izvještavanje lokalnih radijskih i TV stanica • Izlaganje dokumentacije u papirnom obliku na predviđenim javnim mjestima u zahvaćenim 	Nakon izrade nacrtu dokumenata	<ul style="list-style-type: none"> • Elektroprivreda BiH • Vlada FBiH • PIU/FMERI • Nadležne službe u kantonima i jedinicama lokalne samouprave • Rudnici Banovići i Zenica

Ciljane zainteresirane strane	Tema konsultacija	Metoda konsultacija	Lokacija/učestalost	Nosioci
<ul style="list-style-type: none"> Općine u Zeničko-dobojskom kantonu i Tuzlanskom kantonu 	<ul style="list-style-type: none"> Informacije o procesu mehanizma za rješavanje žalbi (MRŽ) (uključujući informacije o lokalnim kanalima za prijem žalbi) 	<ul style="list-style-type: none"> lokalnim zajednicama Oglasne ploče / info pultovi jedinica lokalne samouprave/lokalnih zajednica u pod-projektnim područjima Letak s informacijama o MRŽ 		
<ul style="list-style-type: none"> Osobe pogođene prenamjenom zemljišta Neformalni korisnici zemljišta Ranjivi pojedinci/domaćinstva 	<ul style="list-style-type: none"> Proces prenamjene zemljišta Stope naknade i metodologija PUR (koje se primjenjuju na Projekt) za potencijalne tražioce zaposlenja 	<ul style="list-style-type: none"> Sastanci s OU Web stranice PIU/FMERI i kantonalnih vlada i jedinica lokalne samouprave Oglasne ploče / info pultovi jedinica lokalne samouprave/lokalnih zajednica u pod-projektnim područjima Letak s informacijama o MRŽ Objave putem različitih medija i priopćenja za javnost 	<p>Nakon utvrđivanja zahtjeva za prenamjene zemljišta u okviru pod-projekata</p>	<ul style="list-style-type: none"> PIU/FMERI, Elektroprivreda BiH Nadležne službe u jedinicama lokalne samouprave
<p>OU i ranjivi pojedinci/domaćinstva:</p> <ul style="list-style-type: none"> Sindikati FBiH, Banovića, Kreke, i Zenice Radnici rudnika Banovići, Kreka, i Zenica; Lokalne poslovne zajednice Lokalne zajednice Pod-ugovarači Kantonalne službe i lokalni biro i za zapošljavanje Razni konsultanti / predavači Lokalni NVO/OCD Akadska zajednica /fakulteti, istraživačke institucije i centri Privredne komore Institucije Federalne i kantonalnih vlada 	<ul style="list-style-type: none"> Uspostava jedinica za tranziciju radne snage u rudnicima Novčani podsticaji i produktivne mjere za podršku dobrovoljnom prelasku na drugo radno mjesto Jačanje kapaciteta lokalnih biroa i kantonalnih službi za zapošljavanje Mjere tržišta rada Mjere i podsticaji za prijevremeno umirovljenje Produktivne mjere za druge pogođene nezaposlene radnike i saradnja sa zajednicama 	<ul style="list-style-type: none"> Javni sastanci/sastanci sa zajednicama, Obuke/radionice; Odvojeni sastanci za konsultacije sa ranjivim grupama / ženama; Pojedinačno informiranje OU; Komunikacija putem masovnih/društvenih mreža; Objavlivanje pisanih informacija - brošura, plakata, letaka, web stranica; MRŽ; Lokalni mjesečni bilten; Anketa/istraživanje o zadovoljstvu OU / ranjivih pojedinaca/grupa. 	<p>Nakon identifikacije pod-projekata i po potrebi</p>	<ul style="list-style-type: none"> PIU/FMERI, Elektroprivreda BiH Rudnici Banovići, Kreka i Zenica Kantonalne službe i lokalni biro i za zapošljavanje Ugovarači/ pod-ugovarači
<ul style="list-style-type: none"> Ugovarači, pod-ugovarači, nadzori, pružaoci usluga, dobavljači opreme i materijala i njihovi radnici 	<ul style="list-style-type: none"> OiD principi, rizici i mjere za ublažavanje Senzibilizacija o problemima 	<p>Obuke</p>	<p>Nakon potpisivanja ugovora</p>	<ul style="list-style-type: none"> PIU/FMERI Ugovarači/pod-ugovarači/nadzori /

Ciljane zainteresirane strane	Tema konsultacija	Metoda konsultacija	Lokacija/učestalost	Nosioci
	uključenosti/isključenosti, pitanjima radne snage, kao i rizicima od rodno zasnovanog nasilja <ul style="list-style-type: none"> Proces MŽ za radnike Mjere zaštite na radu, rizici tokom građevinskih radova, mjere opreza pri upravljanju otpadom i opasnim materijalima, ZRO Kodeks ponašanja 			pružaoci usluga/dobavljači
OU: <ul style="list-style-type: none"> Osobe pogođene prenamjenom zemljišta Neformalni korisnici zemljišta Ranjivi pojedinci/domaćinstva	<ul style="list-style-type: none"> Proces prenamjene zemljišta Mogućnosti obnove izvora održavanja Stope naknade i metodologija MRŽ vezano za prenamjenu zemljišta (uključujući informacije o lokalnim kanalima za prijem žalbi) 	<ul style="list-style-type: none"> Web stranice PIU/FMERI i kantonalnih vlada i jedinica lokalne samouprave Oglasne ploče / info pultovi jedinica lokalne samouprave/lokalnih zajednica u pod-projektnim područjima Letak s informacijama o MRŽ Objave putem različitih medija i priopćenja za javnost 	Nakon utvrđivanja zahtjeva za prenamjenom zemljišta u okviru pod-projekata	<ul style="list-style-type: none"> PIU/FMERI Nadležne službe u jedinicama lokalne samouprave
OZS: <ul style="list-style-type: none"> Nadzori, Razne konsultantske usluge: eksperti i predavači 	<ul style="list-style-type: none"> Proces MRŽ za radnike Mjere zaštite na radu, rizici tokom građevinskih radova, mjere opreza pri upravljanju otpadom i opasnim materijalima, ZRO Kodeks ponašanja 	<ul style="list-style-type: none"> Web stranice ugovarača Projektna i pod-projektna dokumentacija u papirnom obliku u prostorijama kompanija/na radilištima 	Prije početka radova / pružanja usluga	<ul style="list-style-type: none"> PIU/FMERI Ugovarači/pod-ugovarači/nadzori/pružaoci usluga/dobavljači
OZS: <ul style="list-style-type: none"> Mediji (TV, radio, elektronski) 	<ul style="list-style-type: none"> Najave projekta (vremenski raspored projektnih aktivnosti i srodne informacije) Pozivi na javne konsultacije Informacije o planiranim sastancima Ostale relevantne informacije o projektu, prema potrebi 	<ul style="list-style-type: none"> Službena korespondencija (e-mail/faks/ pošta) 	Redovno u skladu s dinamikom projekta	<ul style="list-style-type: none"> PIU/FMERI
Monitoring				

Ciljane zainteresirane strane	Tema konzultacija	Metoda konzultacija	Lokacija/učestalost	Nosioци
Korisnici bespovratnih sredstava	Prikupiti povratne informacije o zadovoljstvu aplikacijama i podrškom implementaciji u okviru programa bespovratnih sredstava	· Anketa/istraživanje o zadovoljstvu korisnika programa	Šest mjeseci nakon isplate bespovratnih sredstava	· PIU/FMERI

Nakon što se pod-projekti identificiraju, PIU će organizirati **sastanke o pokretanju projekata** i konsultirati OU i OZS o projektnoj dokumentaciji. Jedinice lokalne samouprave će pomoći PIU u organizaciji javnih sastanaka/sastanaka sa zajednicama u svim naseljima tokom trajanja projekta. U okviru Projekta realizirat će se ciljani sastanci za konsultacije sa ranjivim grupama /ženama kako bi se bolje shvatile potrebe, očekivanja i zabrinutosti tih grupa stanovništva u vezi sa Projektom. Povratne informacije dobivene na tim sastancima će se dokumentirati skupa s mjerama koje će se poduzeti u okviru Projekta po pitanju dobivenih povratnih informacija.

Komunikacija putem masovnih medija/društvenih mreža: PIU će angažirati specijalistu za društvena pitanja koji će, između ostalog, biti odgovaran za informiranje i pružanje pomoći PIU u objavljivanju i širenju informacija i komunikaciji s lokalnim stanovništvom. Informacije o Projektu će se redovno priopćavati javnosti u raznim vrstama medija, kao što su lokalne i državne TV i radijske stanice, novine, elektronski mediji, web portali i društvene mreže.

Komunikacijski materijali: PIU će objavljivati pisane informacije javnosti putem različitih komunikacijskih materijala uključujući brošure, letke, plakate, itd. PIU će također redovno ažurirati svoju web stranicu (barem kvartalno) s najnovijim ključnim informacijama o Projektu i izvještajima o okolišnom i društvenom učinku Projekta na engleskom i bosanskom / srpskom / hrvatskom jeziku. Web stranica će također pružiti informacije o mehanizmu za žalbe Projekta.

Mehanizam za žalbe: Za potrebe Projekta uspostaviti će se poseban mehanizam za žalbe. PIU će izraditi letak sa procedurama MRŽ-a koji će distribuirati OU i ostalim zainteresiranim stranama na javnim sastancima tokom svake faze Projekta, te će ga učiniti dostupnim u uredima mjesnih zajednica, kako bi se lokalnom stanovništvu pomoglo da se upozna s kanalima i procedurama za rješavanje žalbi. Realizirat će se i interna obuka o MRŽ za osoblje JLS i ugovarača. Informacije o procesu MRŽ-a također će biti dostupne na web stranicama PIU i JLS. Mehanizam za žalbe detaljnije je opisan u Poglavlju 7.

Info pultovi će biti postavljeni u prostorijama zahvaćenih JLS kako bi lokalnim stanovnicima pružili informacije o aktivnostima uključivanja zainteresiranih strana, kao i ažurirane informacije o građevinskim radovima i kontakt podatke PIU. Štampani primjerci projektne dokumentacije, brošura i letaka bit će dostupni na tim info pultovima.

Istraživanje/anketiranje o zadovoljstvu: PIU će provoditi istraživanja o zadovoljstvu zainteresiranih strana na određenom uzorku kako bi prikupila povratne informacije o: i) procesu uključivanja i kvaliteti i učinkovitosti metoda, ii) nivou inkluzivnosti u procesu uključivanja, iii) kvaliteti komunikacije i dijaloga s internim zainteresiranim stranama (PIU, ugovarač, MRŽ, itd.) tokom građevinskih radova. Rezultati istraživanja pružit će povratne informacije o učinkovitosti projektnih aktivnosti i isti će poslužiti za unaprjeđenje nivoa komunikacije. Podaci istraživanja će biti razvrstani prema starosti ispitanika, spolu i mjestu prebivališta. Rezultati istraživanja s predloženim korektivnim mjerama bit će objavljeni na web stranici PIU i o njima će se raspravljati na sastancima za konsultacije. Istraživanje će se provesti dva puta tokom trajanja projekta: prvi put sredinom faze implementacije i drugi put pred kraj implementacije Projekta.

Obuke, radionice: Bit će organizirane obuke o raznim društvenim i okolišnim pitanjima namijenjene za relevantne vladine ili nevladine pružaoce usluga, ugovarače i njihove radnike.

Teme će obuhvatiti senzibilizaciju o problemima uključenosti/isključenosti, pitanjima radne snage, rizicima od rodno zasnovanog nasilja, itd.

5.5 Predložena strategija za uključivanje stavova ranjivih grupa

U okviru Projekta će se poduzeti posebne mjere kako bi se osiguralo da ugroženi i ranjivi pojedinci i grupe imaju jednaku mogućnost za pristup informacijama, davanje povratnih informacija ili podnošenje žalbi. U mjeri u kojoj je to moguće, projektni indikatori će se pratiti i razvrstati prema spolu i ranjivim grupama. Aktivnosti konsultacija će se zasnivati na principu inkluzivnosti, tj. uključivanja svih segmenata lokalnog društva, uključujući ranjive pojedince i grupe.

Neke od strategija koje će biti usvojene za učinkovito uključivanje ranjivih pojedinaca i grupa bit će:

- komunikacija i partnerstvo sa organizacijama iz zajednice koje pružaju podršku ranjivim i marginaliziranim pojedincima i grupama (kao što su Crveni križ, organizacije koje se bave osobama s invaliditetom, organizacije za žene) kako bi se razvile strategije za informiranje i komunikaciju u svrhu dosezanja tih grupa;
- po potrebi, korištenje odgovarajućeg lokalnog jezika ili vizualnih pomagala u slučaju slabe pismenosti;
- za osobe sa posebnim potrebama u komunikaciji - pružanje informacija u pristupačnim formatima; za osobe s intelektualnim, kognitivnim i psihosocijalnim invaliditetom - razmjenjivanje poruka na njima razumljive načine;
- sa ranjivim grupama/njihovim predstavnicima - redovno održavanje odvojenih diskusija u manjim grupama u cilju konsultacija s tim grupama;
- korištenje odgovarajućih kanala komunikacije prilagođenih potrebama ranjivih pojedinaca i grupa (npr. TV/radio za starije osobe i ruralne/udaljene zajednice).

5.6 Strategija za uključivanje ranjivih grupa

U okviru Projekta će se poduzeti posebne mjere kako bi se osiguralo da ugrožene i ranjive grupe imaju jednaku mogućnost za pristup informacijama, davanje povratnih informacija ili podnošenje žalbi. U mjeri u kojoj je to moguće, projektni indikatori će se pratiti i razvrstati prema spolu i ranjivim grupama. Aktivnosti konsultacija će se zasnivati na principu inkluzivnosti, tj. uključivanja svih segmenata lokalnog društva, uključujući ranjive pojedince i grupe.

Neke od strategija koje će biti usvojene za učinkovito uključivanje ranjivih pojedinaca i grupa bit će:

- komunikacija i partnerstvo sa organizacijama iz zajednice koje pružaju podršku ranjivim i marginaliziranim grupama (kao što su Crveni križ, informativni centar za Rome, organizacije koje se bave osobama s invaliditetom, organizacije za žene) kako bi se razvile strategije za informiranje i komunikaciju u svrhu dosezanja tih grupa;
- po potrebi, korištenje odgovarajućeg lokalnog jezika ili vizualnih pomagala u slučaju slabe pismenosti;
- za osobe sa posebnim potrebama u komunikaciji - pružanje informacija u pristupačnim formatima; za osobe s intelektualnim, kognitivnim i psihosocijalnim invaliditetom - razmjenjivanje poruka na njima razumljive načine;
- sa ranjivim grupama/njihovim predstavnicima - redovno održavanje odvojenih diskusija/konsultacija u manjim grupama u cilju konsultacija s tim grupama, u područjima koja su im lako dostupna;
- korištenje odgovarajućih kanala komunikacije prilagođenih potrebama ranjivih grupa (npr. TV/radio za starije osobe i ruralne/udaljene zajednice).

5.7 Vremenski okvir

Vremenski okvir za glavne faze Projekta bit će definiran naknadno. Nakon svakih javnih konsultacija ostavit će se rok od 15 dana za dostavljanje dodatnih komentara u pisanom obliku (putem interneta, dopisa, itd.). Informacije i kontakt podaci za zaprimanje pisanih komentara bit će podijeljeni u toku sastanaka za konsultacije.

5.8 Analiza komentara

PIU će biti odgovoran za prikupljanje komentara od zainteresiranih strana (pismenih ili usmenih) na dokumente predviđene ODO, kao i druge dokumente koji se objavljuju. U toku javnih konsultacija o objavljenim dokumentima, usmeni komentari će biti prikupljeni i sažeti u zapisniku sa konsultacija. Zapisnici sa konsultacija bit će dopunjeni svim komentarima u pisanom obliku zaprimljenim u roku nakon konsultacija.

Komentare će odmah po njihovom zaprimanju analizirati specijalista PIU za okolišna i društvena pitanja. Komentari će biti uneseni u obrazac sa službenim odgovorima na svako pokrenuto pitanje. Taj obrazac s odgovorima bit će podijeljen na web stranici JIP-a kao dio zapisnika sa konsultacija. Zapisnici i obrazac s odgovorima bit će dostupni na engleskom i lokalnim jezicima.

5.9 Buduće faze Projekta

Zainteresirane strane će biti informirane kako se Projekt bude odvijao, uključujući izvještavanje o okolišnom i društvenom učinku Projekta i provođenju PUZS-a i MŽ-a. U toku faze implementacije

Projekta, specijalista za okolišna i društvena pitanja angažiran od strane PIU izrađivat će kvartalne izvještaje o OiD učinku za PIU koji će uključivati ažurirane informacije o provođenju PUZS-a (izvještaji o aktivnostima uključivanja zainteresiranih strana). Ti kvartalni izvještaji će se objavljivati na web stranici PIU.

U toku implementacije Projekta, kvartalne ažurirane informacije iz MŽ-a će također biti dostupne na web stranici PIU. Naveden ažurirane informacije moraju biti razvrstane po spolu i vrsti žalbi, te se moraju redovno ažurirati.

5.10 Konsultacije o Planu uključivanja zainteresiranih strana

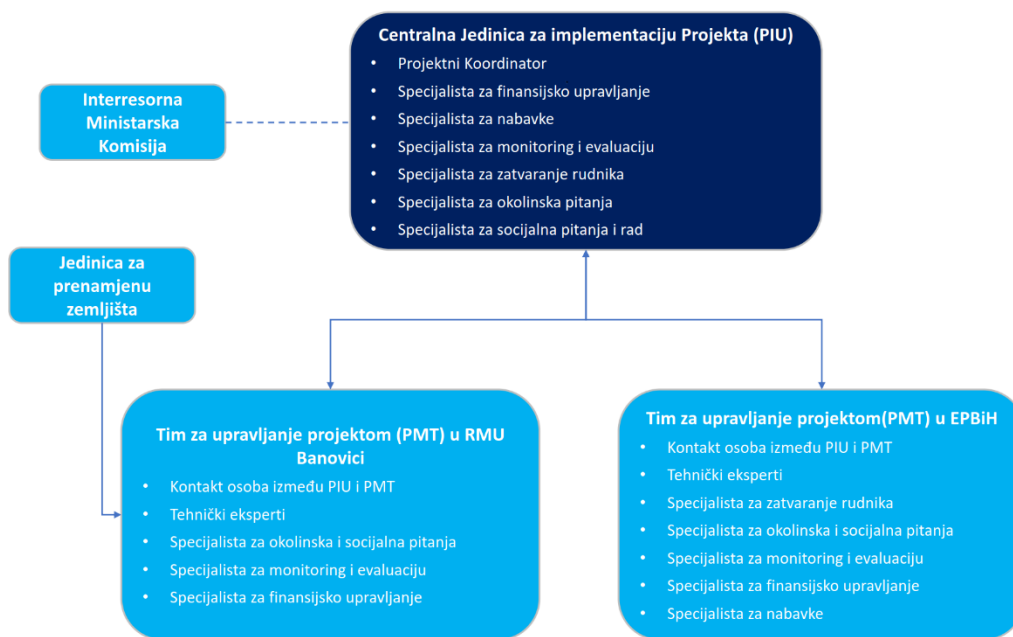
PUZS (na engleskom i na bosanskom/hrvatskom/srpskom) će se objaviti na službenim web stranicama JIP/FMERI u FBiH, te na službenim web stranicama JLS, te će biti upućen direktno relevantnim zainteresiranim stranama s pozivom da dostave komentare u pisanom obliku. Javnost će biti obaviještena o procesu konsultacija putem dostupnih online alata, javnih objava u medijima, na oglasnim pločama u lokalnim zajednicama, itd. Konsultacije će organizirati PIU koristeći razne online kanale (e-pošta, web stranice PIU/FMERI, društvene mreže, itd.), a zapisi o tim virtualnim raspravama uključit će se u finalni PUZS.

PUZS će se po potrebi ažurirati tokom pripreme, izrade i implementacije Projekta.

6 RESURSI I INSTITUCIONALNE ODGOVORNOSTI ZA IMPLEMENTACIJU PLANA UKLJUČIVANJA ZAINTERESIRANIH STRANA

6.1 Uloge i odgovornosti

Projektom će upravljati FMERI putem Jedinice za implementaciju projekta (Project Implementation Unit - PIU), uz timove za upravljanje projektom (Project Management Teams - PMT) u RMU Banovići i EPBiH. PIU će biti uspostavljen u FMERI najkasnije mjesec dana nakon datuma efektivnosti projekta i uključivat će nekoliko ključnih članova. PIU će biti odgovoran za usmjeravanje resursa timovima za upravljanje projektom, a u cilju njihovog jačanja prema potrebi. Timovi za upravljanje projektom će pružati tehničku podršku PIU za relevantne aktivnosti za svoje kompanije.

Slika 1 Predloženi aranžmani za implementaciju projekt

Predviđena je uspostava *Odbora za “pravednu tranziciju”*, kojeg imenuje Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, u bliskoj saradnji sa dva entiteta i Brčko distriktom Bosne i Hercegovine.

Pored toga, u okviru projekta će se podržati godišnji **Forum za pravednu tranziciju** u cilju podsticanja i razmjene znanja i iskustva, kao i razmatranja pitanja u vezi s pravednom tranzicijom. Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa (MVTEO) vodit će implementaciju tih aktivnosti. Projekt će podržati troškove povezane s funkcijom Sekretarijata Odbora i godišnjeg Foruma. Ovi troškovi će se finansirati iz dodatnog granta koji tek treba biti identificiran i osiguran.

Uspostavlja se Interresorna ministarska komisija – Upravljački odbor Federacije BiH (UO) kojeg Rješenjem imenuje Vlada Federacije Bosne i Hercegovine, sastavljen od premijera i ministara relevantnih ministarstava. Odbor će: (i) koordinirati sa vertikalnim i horizontalnim nivoima vlasti vezano za aktivnosti izrade projekata pravedne tranzicije u Federaciji Bosne i Hercegovine; (ii) maksimalno doprinositi i djelovati na ostvarenju zajedničkih ciljeva, potreba i pravaca putem predlaganja aktivnosti iz vlastite nadležnosti za izradu projekata pravedne tranzicije u Federaciji Bosne i Hercegovine; (iii) pratiti pripremu i izradu strateških dokumenata vezanih za pravednu tranziciju energetskog sektora u Federaciji Bosne i Hercegovine; (iv) doprinositi aktivnostima iz stvarne nadležnosti ministra FMERI na pripremi i zatvaranju rudnika u Federaciji Bosne i Hercegovine; i (v) svojim aktivnostima doprinositi iznalaženju finansijskih sredstava potrebnih za pravednu tranziciju energetskog sektora u Federaciji Bosne i Hercegovine.

U okviru JP EP BiH će biti uspostavljena **Jedinica za monitoring rudnika nakon zatvaranja** koja će imati veze sa kantonalnim ministarstvom radi održavanja i praćenja zatvorenih rudnika uglja u cilju osiguravanja javne sigurnosti i okoliša.

Interne jedinice za tranziciju radne snage (JTRR) bit će uspostavljene u kadrovskim službama rudnika, u cilju pružanja koordinirane podrške prije otpuštanja, kao i pripreme radnika za tranziciju radne snage prije otpuštanja i pokretanja koordinacije s općinom i lokalnim biroima za zapošljavanje. **JTRR će biti uspostavljene u rudnicima Banovići i Zenica, uz kontakt osobu za EPBiH** u njihovim sjedištima. JTRR će pružati informacije o pravima, programima podrške, informacije o tržištu rada, uz obuku iz oblasti vještina netehničke prirode i savjetovanje u vezi s razvojem karijere. One će također identificirati radnike koji ispunjavaju uvjete za dodatne mjere za nalaženje novog posla koje će se finansirati iz projekta, poput dokvalifikacije i pomoći pri traženju novog radnog mjesta u cilju olakšavanja njihove tranzicije.²⁶ Cca 100 radnika iz rudnika Zenica će imati koristi od tih dodatnih mjera za nalaženje novog posla.

Tabela 8: Odgovornosti ključnih aktera/zainteresiranih strana u provođenju PUZS

ZAINTERESIRANA ODGOVORNOSTI STRANA	
PIU i Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije	<ul style="list-style-type: none"> • Planiranje, implementacija i monitoring aktivnosti iz PUZS; • Vođenje i koordiniranje aktivnosti uključivanja zainteresiranih strana; • Koordinacija/nadzor ugovarača u provođenju aktivnosti iz PUZS; • Prikupljanje povratnih informacija od zainteresiranih strana putem sastanaka, radionica, anketa/istraživanja o zadovoljstvu; • Upravljanje CORŽ-om, prikupljanje žalbi od LORŽ-ova, upravljanje i rješavanje žalbi; redovno priopćavanje žalbi putem izvještaja o monitoringu; • Izgradnja kapaciteta partnera u implementaciji – jedinica lokalne samouprave o pitanjima vezano za MRŽ i o standardima angažiranja zainteresiranih strana iz ODO i obavezama koje proizlaze iz istih;

²⁶ Ove usluge mogu uključivati (i) intenzivno individualno savjetovanje u vezi s razvojem karijere, (ii) usluge podrške pri traženju zamjenskog posla, (iii) prekvalifikaciju i dokvalifikaciju na osnovu potražnje za radnom snagom ili (iv) poduzetničko osposobljavanje, na osnovu potreba. Osim toga, ovisno o tekućoj anketi za procjenu preferencija radnika za alternativno zaposlenje, to može uključivati mogućnost davanja bespovratnih sredstava za mobilnost kako bi se pojedinci podstaknuli na preseljenje u regije sa većom potražnjom za radom radnika.

	<ul style="list-style-type: none"> Upravljanje bazom podataka MRŽ-a Projekta i podnošenje kvartalnih izvještaja o sadržaju i broju žalbi; Nadzor/monitoring nad pod-projektima i stupanje u kontakt sa zainteresiranim stranama.
Jedinice lokalne samouprave	<ul style="list-style-type: none"> Pružanje pomoći PIU u organiziranju aktivnosti uključivanja zainteresiranih strana na lokalnom nivou tokom prenamjene zemljišta i građevinskih radova; Koordiniraju s PIU u aktivnostima informiranja; Upravljavu LORŽ-ovima, prikupljaju i šalju žalbe CORŽ-u; Objavljivanje svih dokumenata, distribucija informativnih materijala prema potrebi; Pomažu u organizaciji radionica sa zainteresiranim stranama radi predstavljanja napretka na Projektu i prikupljanja povratnih informacija o projektnim uslugama.
Resorume službe u JLS	<ul style="list-style-type: none"> Ažuriraju prostorne planove i izdaju dozvole (prema potrebi); Odgovaraju na zahtjeve za upravljanje OiD rizicima; Upravljavu postupkom sticanja zemljišta.
Rudnici Banovići/ Zenica/ Kreka // EPBiH	<ul style="list-style-type: none"> Pružaju podršku identifikaciji i uključivanju zainteresiranih strana; Koordiniraju s PIU, pružaju podršku i učestvuju u uključivanju zainteresiranih strana; Službena korespondencija s organima vlasti; Objavljuju sve dokumente, distribuiraju informativne materijale prema potrebi; Vrše monitoring i identifikaciju potreba i očekivanja lokalne zajednice, kao i evaluaciju potreba i očekivanja i predlažu načine ispunjavanja razumnih očekivanja i potreba; Konsultacije u toku postupka prenamjene zemljišta ; Uspostavljaju internu Jedinicu za tranziciju radne snage i internu podršku za radnike; Izrađuju planove zatvaranja rudnika; Vode i nadziru aktivnosti rekultivacije i prenamjene; Evidentiranje i upravljanje žalbama u vezi s sa prenamjenom zemljišta / zbrinjavanjem radnika; Priprema prezentacija o Projektu i njihovo ažuriranje; Koordinacija/nadzor nad ugovaračima u provođenju aktivnosti iz PUZS; Daju komentare na nalaze iz studija; Pomažu u pravovremenoj razmjeni informacija i procesima donošenja odluka.
Druge zainteresirane strane	<ul style="list-style-type: none"> Učestvuju u provedbi aktivnosti iz PUZS; Vrše monitoring/osiguravaju usklađenost Projekta sa zakonima FBiH; Podnose svoje žalbe koristeći MRŽ definiran PUZS-om; Pomažu u definiranju mjera ublažavanja u okviru Projekta.

6.2 Planirani budžet

PIU će biti odgovoran za planiranje i provedbu aktivnosti uključivanja zainteresiranih strana, kao i za ostale relevantne aktivnosti informiranja, objavljivanja i konsultacija. Na osnovu potreba PUZS, budžet za uključivanje/komunikaciju sa zainteresiranim stranama će obuhvatati sljedeće budžetske stavke:

- (i) Plate osoblja (specijalista za društvena pitanja) i povezani troškovi (npr. putni troškovi);
- (ii) Organizacija događaja (sastanci, obuke, radionice);
- (iii) Provođenje istraživanja/anketa (ankete o zadovoljstvu građana, ankete korisnika bespovratnih sredstava na temelju uzorka);
- (iv) Štampani informativni materijali i projektna dokumentacija (brošure, letci, plakati, priručnici, itd.);
- (v) Mehanizam za rješavanje žalbi (obuka o MRŽ-u, uspostavljanje lokalnih prihvatnih mjesta,

komunikacijski materijali MRŽ-a);
(vi) Drugi troškovi.

Provizorni budžet za provedbu PUZS-a u toku razdoblja od pet godina prikazan je u Tabeli 9. PIU će preispitati ovaj plan svakih šest mjeseci kako bi utvrdio da li su potrebne bilo kakve izmjene klasifikacije ili uključivanja zainteresiranih strana. Ako utvrdi da jesu, plan će biti ažuriran, a nova izmjena će biti distribuirana. Budžet će biti revidiran u skladu s tim.

Tabela 9: Plan uključivanja zainteresiranih strana – procijenjeni budžet (5 godina)

Aktivnosti uključivanja zainteresiranih strana	Količina	Jedinični trošak (USD)	Ukupni trošak (USD)
1. Plate osoblja i povezani troškovi			
<i>Specijaliste za okolišna i društvena pitanja</i>	6	30.000	180.000
<i>Putni troškovi za osoblje</i>	1	10.000	10.000
2. Događaji			
<i>Javni sastanci</i>	15	300	4.500
<i>Ostali sastanci</i>	10	300	3.000
3. Komunikacijske kampanje			
<i>Komunikacijski materijali (plakati, letci)</i>	1	1.500	1.500
<i>Medijska kampanja informiranja za program bespovratnih sredstava</i>	1	15.000	15.000
4. Obuke			
<i>Obuka osoblja PIU i PMT i</i>	1	500	500
<i>Obuka osoblja ugovarača</i>	4	500	2.000
5. Ankete/istraživanja			
<i>Anketa korisnika bespovratnih sredstava</i>	4	1.500	6.000
6. MŽ			
<i>Obuka odbora za MŽ</i>	1	500	500
<i>Letci o MŽ-u</i>	1	1.500	1.500
UKUPNO			224.500

7 MEHANIZAM ZA ŽALBE

Žalba uključuju prigovore i prijedloge na provedbu projekta. Ključni cilj mehanizma za žalbe je osigurati učinkovit način njihovog rješavanja. SB očekuje da svaki projekt uspostavi takav mehanizam u skladu sa ODS 10, u ranoj fazi razvoja projekta, kako bi mogao riješiti određena pitanja na primjeren i pravovremen način.

Projekt će pomoći u unaprjeđenju postojećeg institucionalnog mehanizma za žalbe kako bi se osiguralo evidentiranje i praćenje svih žalbi, s ciljem povećanja transparentnosti i odgovornosti, kao i smanjenja rizika od negativnog utjecaja Projekta na okoliš i društvo.

MRŽ na nivou Projekta će se sastojati od Centralnog odbora za rješavanje žalbi (CORŽ) koji uspostavlja i njime upravlja PIU, te pod-projektnih lokalnih odbora za rješavanje žalbi (LORŽ) (zajednički nazvanih MRŽ) koje uspostavljaju i kojima upravljaju jedinice lokalne samouprave. PIU će voditi računa da uključene jedinice lokalne samouprave dodijele po jednog službenika zadatku prijema žalbi (službenik lokalne samouprave).

CORŽ će se uspostaviti odmah nakon efektivnosti Projekta, kako bi se upravljalo i na odgovarajući način odgovorilo na prigovore tokom različitih faza, dok će LORŽ biti uspostavljeni nakon donošenja odluke o svakom novom pod-projektu. CORŽ će biti odgovoran za: prikupljanje podataka od LORŽ-a koji će služiti kao lokalna prihvatna mjesta o broju, sadržaju i statusu žalbi i njihov prenos u bazu podataka projekta. Predstavnici CORŽ-a i LORŽ-a razmijenit će sve informacije o primljenim žalbama, evidencijama i eventualno drugim važnim informacijama o pod-projektima jednom sedmično.

Da bi osigurali pristup MRŽ-u, potencijalni korisnici, zajednice i druge zainteresirane strane mogu podnijeti žalbe na način kako je dole navedeno. MRŽ će omogućiti zainteresiranim stranama da kontinuirano dobivaju povratne informacije o pod-projektima, kao i za rješavanje pojedinačnih žalbi tokom implementacije. Prema tome, MRŽ će služiti i kao informativni centar na nivou Projekta i kao mehanizam za žalbe, dostupan onima koji su pogođeni implementacijom svih projektnih pod-komponenta, a bit će primjenjiv na sve projektne aktivnosti i relevantan za sve lokalne zajednice zahvaćene projektnim aktivnostima.

MRŽ će biti odgovoran za primanje i odgovaranje na žalbe i komentare sljedeće četiri grupe:

- Fizičko/pravno lice na koje Projekt direktno utječe, potencijalni korisnici Projekta;
- Fizičko/pravno lice na koje Projekt direktno utječe prenamjenom zemljišta ;
- Akteri - osobe koje su zainteresirane za Projekt; i
- Stanovnici/zajednice koje zanimaju i/ili su zahvaćeni projektnim aktivnostima.

Međutim, mehanizam za rješavanje žalbi za projektne radnike koji se zahtijeva prema ODS 2 osigurati će se odvojeno, uz detalje koji se navode u Proceduri za upravljanja radnom snagom.

Ovaj MRŽ također će omogućiti podnošenje žalbi povezanih sa SIZ/SU. Osoba angažirana za prihvatanje ovih vrsta žalbi trebala bi imati posebno iskustvo i proći obuku kako bi mogla odgovoriti na ove probleme.

PIU i lokalne vlasti odgovorni su za uspostavljanje funkcionalnog MRŽ i informiranje zainteresiranih strana o ulozi i funkciji MRŽ, kontakt osobama i postupcima za podnošenje pritužbe u zahvaćenim područjima. Informacije o MRŽ bit će dostupne:

- na web stranicama PIU;
- na oglasnim pločama i web stranicama jedinica lokalne samouprave;
- kroz kampanje na društvenim mrežama;
- kroz letak o MRŽ procesu.

Posebne adrese elektronske pošte, brojevi telefona, svi kanali za podnošenje pritužbi, itd. bit će obezbijedjeni nakon usvajanja ovog PUZS-a i uspostave MRŽ-a.

Povratne informacije i pritužbe zaprimljene putem MRŽ-a bit će agregirane i uključene u redovne kvartalne izvještaje. U toku implementacije projekta, PUZS se može ažurirati na osnovu identifikacije novih zainteresiranih strana i/ili potrebe za drukčijim oblicima uključivanja zainteresiranih strana.

7.1 Podnošenje žalbi

Efikasno vođenje mehanizma za rješavanje žalbi uvelike počiva na postavljenom osnovnom principu osmišljenom da promovira pravednost postupka i njegovih ishoda. Postupak žalbi mora biti osmišljen tako da podnosiocu žalbe bude dostupan, efikasan, lagan, razumljiv i bez troškova. Svaka žalba može se podnijeti MRŽ lično ili telefonom ili u pisanoj formi popunjavanjem obrasca za žalbe, telefonom, e-poštom, poštom, faksom ili ličnom dostavom na adrese/brojeve koji će se odrediti. Sve žalbe mogu se podnijeti anonimno. Pristupne tačke i detalji o lokalnim ulaznim tačkama objavit će se i bit će dio kampanje podizanja svijesti nakon što budu poznate lokacije podprojekata. Primjer obrasca za žalbu nalazi se u **Prilogu 1** ovog PUZS.

7.2 Vođenje postupka žalbi

Svaka žalba treba da slijedi sljedeće obavezne korake: primanje, procjena i dodjeljivanje, potvrđivanje, istraga, odgovaranje, praćenje i zatvaranje.

Čim se unese u dnevnik, MRŽ će izvršiti brzu procjenu kako bi provjerio prirodu žalbe i utvrdio njenu težinu. U roku od 3 dana od evidentiranja, potvrdit će da je slučaj registriran i pružiti podnosiocu žalbe osnovne informacije o sljedećem koraku. Zatim će istražiti, pokušavajući razumjeti problem iz perspektive podnosioca žalbe i shvatiti koju radnju on zahtijeva. MRŽ će istražiti činjenice i okolnosti i formulirati odgovor. Konačni odgovor treba donijeti i podnosioca žalbe obavijestiti o konačnoj odluci najkasnije 30 dana nakon evidentiranja žalbe. Žalba se zatvara nakon što je potvrđena provedba odluke. Čak i kada sporazum nije postignut ili je žalba odbijena, rezultati će biti dokumentirani, radnje i napor uloženi u odluku. Ako se žalba nije mogla riješiti sporazumno, žalitelj može pribjeći formalnim sudskim procedurama, koje su dostupne u okviru zakonskog okvira FBiH. Prijavljivanje žalbe MRŽ-u ne isključuje niti sprječava traženje rješenja od službenog tijela, sudskog ili drugog tijela u bilo koje vrijeme (uključujući tokom postupka za žalbe) predviđenog pravnim okvirom BiH.

U slučaju anonimne žalbe, nakon potvrde žalbe u roku od 3 dana od prijave, MRŽ će istražiti žalbu i u roku od 30 dana od evidentiranja prijave, donijeti konačnu odluku koja će biti objavljena na web stranicama PIU.

MRŽ vodi dnevnik žalbi, koji uključuje žalbe primljene kroz sve kanale za prijem, koji sadrže sve potrebne elemente za razvrstavanje žalbi prema spolu osobe koja je podnosi, kao i prema vrsti žalbe. Međutim, lični podaci svakog podnosioca žalbe zaštićeni su po Zakonu o zaštiti ličnih podataka. Svaka žalba će se evidentirati u registru sa najmanje sljedećim informacijama:

- opis žalbe,
- datum potvrde prijema vraćen podnosiocu žalbe,
- opis poduzetih radnji (istraga, korektivne mjere),
- datum rješavanja / pružanja povratnih informacija podnosiocu žalbe,
- provjera provedbe i
- zatvaranje.

Da bi se izbjeglo više tužbi iste osobe na istu temu jednostavno zato što postoje različiti kanali za prijem, LORŽ i CORŽ će sedmično razmjenjivati informacije o primljenim žalbama i porediti dnevnik žalbi. Dnevnik žalbi na nivou LORŽ-a sadržavat će bilješke o svim prijavama pristiglim putem lokalnog pristupnog kanala. Centralizirani dnevnik na nivou CORŽ sadržavat će bilješke o potencijalno dupliciranim podnescima. Više podnesaka, o istim događajima, od istog podnosioca žalbe rješava se jednom odlukom, što će biti navedeno a žalitelj na odgovarajući način informiran.

U slučaju da se žalba ne može riješiti na način koji zadovoljava žalitelja, on/ona ima pravo na prigovor. U takvim će slučajevima odluku o žalbi pregledati komisija na nivou PIU/FMERI. Ova komisija će predstavljati nivo žalbe drugog reda. Komisija će se sastojati od tri imenovana člana koji nisu direktno uključeni u implementaciju Projekta. Komisija će potvrditi prijem žalbe u roku od 3 dana i donijeti konačnu odluku u roku od 5 dana od prijema žalbe. Odluka komisije sadržavat će detaljno objašnjenje postupka rješavanja žalbe, kao i objašnjenje konačne odluke i smjernice kako postupiti ako ishod još uvijek nije zadovoljavajući za žalitelja.

7.3 Izvještavanje o žalbama i povratnim informacijama korisnika

Uloga MRŽ, pored rješavanja žalbi, bit će i vođenje i čuvanje primljenih komentara/žalbi i vođenje Centralnog dnevnika žalbi kojim upravlja PIU. Kako bi se omogućilo potpuno poznavanje ovog alata i njegovih rezultata, kvartalna ažuriranja MRŽ bit će dostupna na web stranici PIU/FMERI. Ažuriranja će biti razvrstana prema spolu, vrsti žalbi/prigovora, te redovno vršena.

7.4 Dnevnik žalbi

PIU će voditi dnevnik žalbi kako bi osigurao da svaka žalba ima vlastiti referentni broj i da se na odgovarajući način prati, a evidentirane radnje završe. Prilikom prijema povratnih informacija, uključujući žalbe, definira se sljedeće:

- Vrsta,
- Kategorija,

- Rok za rješavanje žalbe i
- Dogovoreni akcioni plan.

Svakoj žalbi treba dodijeliti referentni broj i ona se na odgovarajući način prati, a evidentirane radnje dovršavaju. Dnevnik treba sadržavati sljedeće informacije:

- Ime žalitelja, mjesto i detalji žalbe,
- Datum podnošenja,
- Datum učitavanja dnevnika žalbi u bazu podataka Projekta,
- Detalji predložene korektivne radnje,
- Datum kada je predložena korektivna radnja upućena žalitelju (ako je prikladno),
- Datum kada je žalba zatvorena,
- Datum slanja odgovora žalitelju.

7.5 Kanali za prijem žalbi

Svaka žalba može se podnijeti MRŽ popunjavanjem obrasca za žalbu u štampanoj verziji ili online, ili u bilo kojem drugom formatu po izboru žalitelja. Primjer obrasca za žalbu je dat u **Prilogu 1**. Svaka vrsta žalbe može se podnijeti poštom, faksom, telefonom, e-poštom ili lično koristeći dolje navedene detalje o pristupu:

Na pažnju: PIU, Mehanizam za žalbe

Adresa: Ul. _____, Sarajevo

71000

Telefon:

E-mail:

Ova će se adresa koristiti dok se ne uspostave gore navedeni MRŽ. Pristupi detaljima svakog LORŽ-a bit će poznati i distribuirani u kasnijim fazama. Informacije o tim detaljima bit će dio strategije uključivanja i bit će objavljene u skladu s procedurom otkrivanja informacija kako je predviđeno u ovom PUZS.

7.6 Praćenje i izvještavanje o žalbama

CORŽ će biti odgovaran za:

- Prikupljanje, rezimiranje i analizu podataka od LORŽ-a koji služe kao lokalna prijemna mjesta o broju, sadržaju i statusu žalbi i njihovo učitavanje u jedinstvenu regionalnu bazu podataka;
- Vođenje dnevnika žalbi o žalbama primljenim na regionalnom i lokalnom nivou;
- Praćenje otvorenih pitanja i predlaganje mjera za njihovo rješavanje;
- Objavljivanje kvartalnih izvještaja o MRŽ.

Kvartalni monitoring izvještaji za SB dostavljaju se putem PIU, koji će uključiti segment vezan za

MRŽ i dati ažurirane informacije o sljedećem:

- Statusu implementacije MRŽ (procedure, obuka, kampanje za podizanje svijesti javnosti, budžetiranje itd.);
- Kvalitativnim podacima o broju primljenih žalbi (prijave, prijedlozi, prigovori, zahtjevi, pozitivne povratne informacije) i broju riješenih žalbi;
- Kvantitativnim podacima o vrsti žalbi i odgovora, pruženim pitanjima i žalbama koje ostaju neriješene;
- Nivou zadovoljstva poduzetim mjerama (odgovorom);
- Svim poduzetim korektivnim mjerama.

7.7 Sistem SB za rješavanje žalbi

Zajednice i pojedinci koji smatraju da na njih negativno utiče Projekat koji podržava SB mogu podnijeti žalbe postojećim mehanizmima za rješavanje žalbi na nivou Projekta ili Službi SB za rješavanje žalbi (SRŽ). SRŽ osigurava da se primljene žalbe odmah pregledaju kako bi se riješili razlozi za zabrinutost povezani s Projektom. Zajednice i pojedinci zahvaćeni Projektom mogu podnijeti žalbu neovisnom Inspeksijskom panelu SB koji utvrđuje da li je šteta nastala ili bi mogla nastati kao posljedica nepridržavanja politika i procedura SB. Žalbe se mogu podnijeti u bilo koje vrijeme nakon direktnog iznošenja razloga za zabrinutost SB, a uprava banke je dobila priliku da odgovori. Za informacije o načinu podnošenja žalbi korporativnoj Službi SB za rješavanje žalbi (SRŽ), molimo posjetite <http://www.worldbank.org/en/projects-operations/products-and-services/grievance-redress-service>. Za informacije o načinu podnošenja žalbi Inspeksijskom panelu SB, molimo posjetite www.inspectionpanel.org.

7.8 Žalba u domaćem zakonodavstvu

Pored MRŽ, dostupni su i pravni lijekovi prema domaćem zakonodavstvu (sudovi, inspekcije, upravni organi vlasti, itd.), od kojih su neki navedeni u ovom odjeljku.

Zakonom o upravnom postupku FBiH propisan je način na koji organi javne uprave u BiH rješavaju o pravima, obavezama ili pravnim interesima građana, pravnih lica ili drugih stranaka. Propisima o javnoj upravi u BiH propisana je obaveza organa uprave da rješavaju zaprimljene zahtjeve u propisanim rokovima na svim nivoima vlasti. Organi uprave obavezni su da **razmatraju i daju odgovore na pritužbe** i prijedloge koje im podnose sve fizičke i pravne osobe, uključujući pritužbe na rad i rad i odnos zaposlenika prema njima. Ti zakoni i propisi postoje na nivou Države BiH i u njenim entitetima. U upravama BiH (Zakon o upravi²⁷), na pritužbu se mora odgovoriti u roku od osam dana od dana prijema pritužbe, odnosno mora se dati pismeni odgovor o preduzetim mjerama u vezi sa predstavkom, prijedlogom ili pritužbom. Upravni postupak pokreće nadležni organ po službenoj dužnosti ili povodom zahtjeva stranke. Organ nadležan za rješavanje donosi rješenje o stvari koja je predmet postupka. Protiv rješenja donesenog u prvom stupnju stranka ima pravo žalbe.

²⁷ Zakon o upravi ("Službeni glasnik BiH", br. 32/02, 102/09 i 72/17);

Žalba protiv rješenja se podnosi u roku od 15 dana od dana dostavljanja rješenja. Pojedina pitanja postupka za određenu upravnu oblast mogu se samo izuzetno, posebnim zakonom, urediti drukčije nego što su uređena ovim zakonom, ako je to nužno za drugačije postupanje u tim pitanjima, s tim da ne mogu biti suprotna načelima ovog zakona.

Članom 76. **Zakona o organizaciji organa uprave u FBiH**²⁸ utvrđeno je pravo građana da podnesu predstavke i pritužbe rukovodiocu organa uprave, a u općini - općinskom načelniku, odnosno u gradu - gradonačelniku. One se mogu podnijeti ako državni službenici u organima uprave zahtjeve građana ne rješavaju u propisanim rokovima, ili od građana traže nepotrebne i suvišne dokaze, ili traže dokaze koje su oni dužni pribavljati po službenoj dužnosti, ili ako na bilo koji drugi način odugovlače sa rješavanjem zahtjeva građana, ili onemogućavaju efikasno i brzo rješavanje podnesenih zahtjeva, ili preveniraju pravo na to takvim ponašanjem. Takve radnje predstavljaju težu povredu službene dužnosti.

Rukovodilac organa uprave obavezan je odmah, a najkasnije u roku od pet dana od dana prijema predstavke ili pritužbe, ispitati tu predstavku ili pritužbu i ako utvrdi da je osnovana, dužan je poduzeti zakonom predviđene mjere (pokrenuti disciplinski postupak ili preduzeti druge mjere) prema državnom službeniku na čiji se rad predstavka ili pritužba odnosi i istovremeno podnosiocu predstavke ili pritužbe obavezno dostaviti pisani odgovor o preduzetim mjerama. Građani se mogu obratiti i **upravnoj inspekciji**.

Odbor za žalbe uspostavljen je u FBiH na osnovu Zakona o državnoj službi FBiH. Odbor odlučuje o žalbama upućenim od strane: federalnih organa državne službe; organa državne službe općina, gradova i kantona (Hercegovačko-neretvanski, Srednjobosanski, Zeničko-dobojski, Sarajevo, Unsko-sanski, Tuzlanski, Kanton 10). Odbor je nadležan da odlučuje o svim žalbama koje se izjave na rješenja rukovodilaca organa državne službe, o žalbama koje se izjave na odluke disciplinske komisije i o žalbama koje se izjave na odluke direktora Agencije za državnu službu FBiH. Žalbeni predmeti se formiraju povodom žalbe na prvostepeni akt kojim je odlučeno o pravima iz radnog odnosa u oblasti prijema u državnu službu, raspoređivanja na radno mjesto, premještaja, unapređenja, ocjena rada, plata i naknada, suspenzije, disciplinske odgovornosti, prestanka radnog odnosa u državnoj službi, kao i drugih prava iz radnog odnosa državnih službenika i namještenika.

Osim toga, članom 46. **Zakona o principima lokalne samouprave u Federaciji BiH**²⁹ utvrđeno je da su organi jedinica lokalne samouprave dužni omogućiti građanima i pravnim licima podnošenje podnesaka i pritužbi na svoj rad, kao i na rad njihovih institucija i tijela, te nepravilan odnos zaposlenih u tim tijelima kada im se obraćaju radi ostvarivanja svojih prava i interesa ili izvršavanja svojih građanskih dužnosti. Na podnesene podneske i pritužbe organi jedinica lokalne samouprave dužni su građanima i pravnim licima dati odgovor u roku od 30 dana od dana podnošenja prigovora ili podnesaka.

Institucija ombudsmena za ljudska prava BiH je nezavisna institucija koja se bavi zaštitom prava fizičkih i pravnih lica, a u skladu sa Ustavom Bosne i Hercegovine i međunarodnim sporazumima koji se nalaze u dodatku Ustava. Ona ima širok mandat i može joj se obratiti svako fizičko lice ili

²⁸ "Službene novine FBiH", no 35/05).

²⁹ "Službene novine FBiH", br. 49/06).

institucija koja ima legitiman interes. Institucija ombudsmena je također centralna institucija za zaštitu od diskriminacije, tako da može postupati prema svim fizičkim i pravnim licima, u skladu sa **Zakonom o zabrani diskriminacije u BiH**, i za provođenje **Zakona o slobodi pristupa informacijama u BiH**. Svako fizičko ili pravno lice koje ima legitiman interes, bez obzira na državljanstvo, rasu, spol, vjersku ili nacionalnu pripadnost, može se obratiti ombudsmenu za ljudska prava Bosne i Hercegovine. Žalba upućena Instituciji neće prouzročiti nikakve krivične, disciplinske ili bilo kakve druge sankcije po njenog podnosioca.

Žalba se izjavljuje pismeno, putem pošte, fax-a, e-mail-a ili ličnim dostavljanjem. Sjedište je u Banjaluci, s regionalnim uredima u Sarajevu, Mostaru i Brčko distriktu. Osim toga, postoji terenski ured u Livnu.

Ombudsmen, ukoliko utvrdi povredu prava, izdaje preporuke nadležnim organima/institucijama da poduzmu mjere kako bi se ispravile povrede ljudskih prava ili slabo funkcioniranje uprave. Institucija ombudsmena savjetuje građane kako da iskoriste najpogodnija pravna sredstva ili ih upućuje na odgovarajuće institucije.

Ombudsmen ima ovlaštenje da izvrši uvid u sve službene dokumente koji se odnose na upravne spise i da zahtijeva saradnju službenika ovlaštenog za rješavanje o upravnim stvarima u upravnom postupku i drugih službenika, naročito u pribavljanju neophodnih informacija, dokumenata i spisa u vezi sa upravnom stvari koja je predmet upravnog postupka, te može zahtijevati poništenje rješenja. Institucija ombudsmena je u 2019. godini evidentirala više od 3.000 predmeta, od kojih se je cca 80% odnosilo na povrede građanskih i političkih prava, prava u oblasti pravosuđa i uprave, te ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava.³⁰ Ombudsmen može izdati autoritativne, ali pravno neobavezujuće preporuke – te nije neuobičajeno da nadležni organi zanemaruju preporuke Ombudsmena.³¹

Mandat ombudsmena ima nekoliko funkcionalnih elemenata, koji uključuju ne samo rješavanje pritužbi i pojedinačne postupke koji se pokreću po službenoj dužnosti, nego i monitoring i preventivno djelovanje. Uspostavio je mehanizam za praćenje stanja u toj oblasti tako što prati izvršavanje obaveza javnih organa utvrđenih Zakonom o slobodi pristupa informacijama u BiH, kao i postupa po pritužbama koje mu upućuju stranke.

8 MONITORING I IZVJEŠTAVANJE

PIU će dokumentirati i informirati o napretku i rezultatima Projekta, uključujući praćenje PUZS. JIP će biti odgovoran za ukupnu kompilaciju napretka i rezultata.

8.1 Izvještaji o monitoringu

Izvještaje o monitoringu u kojima će biti dokumentirani okolišni i društveni učinci Projekta pripremat će PIU i podnositi Svjetskoj banci kvartalno kao dio sveukupnih zahtjeva za izvještavanjem o napretku. Ti izvještaji sadržavat će dio o uključivanju zainteresiranih strana i

³⁰ https://ombudsmen.gov.ba/documents/obudsmen_doc2020121715362648eng.pdf

³¹ Ombudsmen je u 2019. godini izdao 304 preporuke u 374 predmeta, od kojih je 105 bilo potpuno realizirano, devet je bilo djelimično realizirano, ali za čak 124 preporuke nije dobiven odgovor od odgovornog organa (ibid.).

upravljanju žalbama. U tabeli u nastavku prikazan je sveobuhvatan skup predloženih indikatora koji se odnose na učinak PUZS u ovoj fazi. Postizanje indikatora oslanjat će se na informacije iz dnevnika uključivanja zainteresiranih strana i dnevnika žalbi.

Tabela 9: Indikatori PUZS koji će se dokumentirati u izvještajima o napretku

ANGAŽMAN SA OSOBAMA POD UTJECAJEM PROJEKTA (OU)
Broj i mjesto službenih sastanaka sa OU
Broj i mjesto neslužbenih sastanaka sa OU
Broj i lokacija skupova za podizanje svijesti ili obuka
Broj muškaraca i žena koji su prisustvovali svakom od gore navedenih sastanaka
Za svaki sastanak, broj i priroda zaprimljenih komentara, dogovorene radnje tokom tih sastanaka, status tih radnji i način na koji su komentari uključeni u sistem upravljanja okolišem i društvom Projekta
ANGAŽMAN S DRUGIM ZAINTERESIRANIM STRANAMA
Broj i priroda aktivnosti angažmana s drugim zainteresiranim stranama, razvrstanih po kategorijama zainteresiranih strana (resori Vlade, JLS, lokalni OCD/NVO)
Broj i priroda projektnih dokumenata koji su javno objavljeni
Broj i priroda ažuriranja web stranice Projekta
Broj i kategorije komentara zaprimljenih na web stranici
MEHANIZAM ZA RJEŠAVANJE ŽALBI
Broj zaprimljenih žalbi, ukupno i na lokalnom nivou, u sjedištu JIP-a, na web stranici, razvrstanih po spolu podnosioca žalbe i načinima prijema (telefon, e-mail, diskusija)
Broj zaprimljenih žalbi OU-a, vanjskih zainteresiranih strana
Broj žalbi koje su (i) otvorene, (ii) otvorene više od 30 dana, (iii) one koje su riješene, (iv) zatvorene i (v) broj odgovora koji su zadovoljili podnosiocima žalbe, tokom izvještajnog razdoblja razvrstanih po kategorijama žalbi, spolu, starosti i lokaciji podnosioca žalbe.
Prosječno vrijeme postupka rješavanja žalbe, razvrstano po spolu podnosioca žalbe i kategorijama žalbi
Broj sastanaka CORŽ-a i LORŽ-a, i ishodi tih sastanaka
Trendovi u vremenu i poređenje broja, kategorija i mjesta žalbi sa prethodnim izvještajnim razdobljima

Napomena: Zapisnici sa službenih sastanaka i sažetak neslužbenih sastanaka bit će priloženi uz kvartalni izvještaj. U njima će se sažeti stavovi učesnika, a komentari će se razvrstati po tome da li ih je dao muškarac ili žena.

Izvještavanje o okolišnim i društvenim aktivnostima koje provodi PIU, kao i nadzor i monitoring PUOD i APP bit će u nadležnosti specijalista za okolišna i društvena pitanja tokom faze izgradnje, a poduzimat će se u skladu sa zahtjevima PUOD i APP.

8.2 Učešće zainteresiranih strana u aktivnostima monitoringa

Projekt pruža nekoliko mogućnosti zainteresiranim stranama, posebno osobama pod utjecajem Projekta, da prate određene aspekte učinka Projekta i pruže povratne informacije. LORŽ na nivou svake zahvaćene jedinice lokalne samouprave omogućit će OU da podnose žalbe i druge vrste povratnih informacija. Anketiranja građana/OU u srednjoj i završnoj fazi Projekta također će omogućiti OU da daju povratne informacije o učinku Projekta. Nadalje, česti i redovni sastanci sa zajednicama i interakcije sa osobljem PIU omogućit će da OU i ostale zainteresirane strane na lokalnom nivou budu saslušane i uključene.

8.3 Povratno izvještavanje grupa zainteresiranih strana

PIU će putem specijaliste za društvena pitanja povratno izvještavati OU i druge grupe zainteresiranih strana, prvenstveno putem javnih sastanaka u jedinicama lokalne samouprave i/ili selima zahvaćenim Projektom. Zapisnici sa sastanaka dijelit će se tokom narednih javnih sastanaka. Na povratne informacije zaprimljene putem MRŽ odgovorit će se pismenim i usmenim putem, u mjeri u kojoj je to moguće. SMS i telefonski pozivi će se koristiti za odgovor zainteresiranim stranama čiji su telefonski brojevi dostupni. Sažeci aktivnosti uključivanja zainteresiranih strana javno će se objavljivati na kvartalnom nivou na web

stranicama PIU i jedinica lokalne samouprave. Obrazac za dokumentiranje aktivnosti uključivanja zainteresiranih strana (Dnevnik uključivanja zainteresiranih strana) dat je u Prilogu 2.

PRILOG 1: OBRAZAC ZA ŽALBE U OKVIRU PROJEKTA

Referentni broj:	
Puno ime i prezime (neobavezno)	
Kontakt informacije (neobavezno) <i>Molimo označite na koji način želite da budete kontaktirani (putem pošte, telefona, elektronske pošte).</i>	☐ Putem pošte: Molimo navesti adresu za dostavu pošte: _____ _____ ☐ Putem telefona: _____ ☐ Putem elektronske pošte: _____ ☐ Putem web stranice
Preferirani jezik komunikacije	☐ bosanski/hrvatski/srpski ☐ engleski (po mogućnosti) ☐ drugo _____
Opis incidenta za žalbu	Šta se je desilo? Gdje se je to desilo? Kome se je to desilo? Šta je rezultat problema?
Datum incidenta / žalbe	
	☐ Incident/žalba koji su se desili jednom (datum _____) ☐ Desili su se više od jednog puta (koliko puta? _____) ☐ Tekući (problem koji trenutno postoji)
Šta biste željeli da se dogodi?	

Potpis: _____

Datum: _____

Molimo vratiti ovaj obrazac na:

	Na pažnju: PIU
	Adresa:
	Telefon:
	Faks:
	E-mail:
	Web stranica:

PRILOG 2: DNEVNIK UKLJUČIVANJA ZAINTERESIRANIH STRANA

Datum/mjesto:
Način uključivanja zainteresiranih strana:
Tema povodom koje se vrši uključivanje zainteresiranih strana:
Učesnici:
Razlozi zabrinutosti zainteresiranih strana:
Prijedlozi zainteresirane/ih strane/a:
Kako će se ovi prijedlozi uzeti u obzir prilikom osmišljavanja/implementacije Projekta?
Ostale napomene: